

Sudcovské rady

Gajdošová, M.*

GAJDOŠOVÁ, M.: Sudcovské rady**. Právny obzor, 107, 2024, č. 3, s. 199 – 235. <https://doi.org/10.31577/pravnyobzor.2024.3.01>

Judges' Councils. Judicial governance is a complex concept that takes into account the competences of the Ministry of Justice, the Judicial Council, presidents and vice-presidents of courts, directors of court administrations, judges' councils, various judges' associations, judicial educational institutions and their institutionalised relationships. This article discusses judges' councils as special organs of judicial self-government, as a manifestation of the interest self-government of judges, as well as their special position in the context of the complex concept of judicial governance and management.

Key words: Judges' Council, Self-government, Judicial self-government

Úvod

Sudcovské rady nepatria v odbornej a vedeckej právnickej literatúre k podrobne spracovaným témam, okrem ojedinelých príkladov. Sudcovské rady sú pritom jediným, hoci osobitným, prejavom záujmovej samosprávy, ktorý má výslovnú úpravu v Ústave Slovenskej republiky (ďalej aj „Ústava“).

Samospráva v jej verejnoprávnom zmysle, ktorá sa člení na územnú a záujmovú, má zakotvenie na úrovni ústavy a na úrovni zákonov. V štvrtej hlave ústavy je upravená územná samospráva a v siedmej hlave – súdna moc – sú upravené sudcovské rady. Ich osobitné podoby ďalej upravujú mnohé zákony. Pre územnú samosprávu je to predovšetkým zákon o obecnom zriadení a zákon o samospráve vyšších územných celkov (zákon o samosprávnych krajoch)¹. Pre záujmovú samosprávu sú to osobitné zákony, ktoré upravujú samosprávne komory rôznych slobodných povolání a ďalších profesií, samosprávu akademickú, školskú samosprávu, samosprávu zastrešenú komorou v rôznych oblastiach hospodárskej a podnikateľskej činnosti, samosprávu vo vede, no je tu aj samospráva zákonom regulovaná pre prokurátorov a sudcov.

Ústavnoprávne všeobecné zakotvenie záujmovej samosprávy v našich najnovších štátoprávnych dejinách nie je výslovne prítomné, prítomná je tu osobitne sudcovská sa-

* Prof. JUDr. Mgr. Martina Gajdošová, PhD., Ústav štátu a práva SAV, v. v. i., Bratislava.

** Tento príspevok vznikol v rámci projektu APVV-19-0090 Právna metodológia pre dobu právneho pluralizmu.

¹ Zákon č. 369/1990 Zb. a zákon č. 302/2001 Z. z.

mospráva. Prítom naša historická tradícia „pamätá“ na prítomnosť záujmovej samosprávy vo všeobecnom zmysle, aj priamo v ústave (1920²): *Složení a působnost svazů samosprávných upravují zvláštní zákony*. Ústavnoprávnou implicitnú prítomnosť, a teda aj ústavnoprávnou garanciu záujmovej samosprávy, vyslovil Ústavný súd SR v náleze v roku 2016 (PL. ÚS. 19/2014 zo 16. 3. 2016), čím podporil tézu, že záujmová samospráva patrí k základným prvkom decentralizácie a demokratického usporiadania spoločnosti a štátu, jej personálny princíp sa viaže na právo zúčastňovať sa na správe vecí verejných, teda v našej ústave záujmová samospráva oporu i zdôvodnenie má. Záujmová samospráva totiž patrí k dôležitým prejavom, ktorý vyplýva z vývoja občianskej spoločnosti v jej úsilí o participáciu na správe vecí verejných.

Sudcovské rady sú v našom právnom prostredí relatívne novým inštitútom (necelých 30 rokov) a sú orgánmi sudcovskej samosprávy, podieľajú sa na správe a riadení súdov, zároveň vystupujú na ochranu práv a oprávnených záujmov sudcov. Sudcovské rady sú súčasťou komplexného pojmu správa a riadenie súdov, ktorý podlieha vývoju, legislatívnemu i faktickému. Zo zahraničného porovnania možno zhodnotiť, že za posledné tri dekády sa „s rastúcou právomocou vnútroštátnych súdov rozšírila aj súdna samospráva“, pričom v záujme zabezpečenia primeranej rovnováhy medzi nezávislosťou súdov a ich zodpovednosťou mnohé štáty upustili od modelov dominantného postavenia ministerstva spravodlivosti a zaviedli nové formy riadenia súdnictva. „V povojnovej Európe, (...) väčšina krajín zriadila súdne rady, a to buď dobrovoľne (napr. Taliansko, Francúzsko a Holandsko), alebo pod vplyvom Európskej únie a Rady Európy (najmä v strednej a východnej Európe). Kandidátskym krajinám Európskej únie zo strednej a východnej Európy boli súdne rady (...) odporúčané ako najlepší projekt, ktorý zabezpečuje princípy nezávislosti súdnictva, delby moci a emancipácie sudcov (...). Rada Európy a jej interloutori, ako napríklad Benátska komisia, Poradná rada európskych sudcov a Európska sieť súdnych rád, verili, že model súdnej rady je liekom na všetky choroby súdnictva v strednej a východnej Európe.“³

Pri skúmaní pojmu správa a riadenie súdnictva sú dôležité rôzne komponenty, a to pôsobnosť ministerstva spravodlivosti, súdnej rady, predsedov a podpredsedov súdov, riaditeľov správ súdov, sudcovských rád, rôznych sudcovských združení, sudcovských vzdelávacích inštitúcií a ich inštitucionalizované vzťahy. Súhlasím s názorom Šipulovej et alia, že oblasť komplexného pojmu správy súdnictva i sudcovskej samosprávy nepatrí k tým vedecky diskutovaným, pričom jednotlivé vedecké práce sa osobitne zameriavajú na politicky najvýznamnejšie témy – výber, ustanovenie a odvolanie sudcu, vznik a vývoj súdnych rád či vyvodzovanie disciplinárnej zodpovednosti sudcu.⁴ Typológia súdnej správy sa vy-

² Paragraf 91 zákona č. 121/1920 Sb. z. a n., ktorým se uvozuje ústavní listina Československé republiky.

³ ŠIPULOVÁ, K., SPÁČ, S., KOSAŘ, D., PAPOUŠKOVÁ, T., DERKA, V. Judicial Self-Governance Index: Towards better understanding of the role of judges in governing the judiciary. In *Regulation & Governance*. Volume 17, Issue 1, January 2023, Pages 22–42. Dostupné na: <https://doi.org/10.1111/rego.12453>.

⁴ ŠIPULOVÁ, K., SPÁČ, S., KOSAŘ, D., PAPOUŠKOVÁ, T., DERKA, V. Judicial Self-Governance Index: Towards better understanding of the role of judges in governing the judiciary. In *Regulation & Governance*. Vol. 17, Issue 1, January 2023, Pages 2–42, <https://doi.org/10.1111/rego.12453>; v slovenskom prostredí napr. Kol. 20 rokov Súdnej rady Slovenskej republiky, *Zborník príspevkov z podujatia pri príležitosti 20. výročia*

vija, zaznamenávame juhoeurópsky (podľa talianskeho vzoru *Consiglio Superiore della Magistratura*) a severný manažérsky typ, neskôr trojskupinové členenie podľa zloženia súdnej rady (prevládajú sudcovia Najvyššieho súdu, sudcovia nižších súdov alebo nesudcovia) a jej právomocí, ktoré sa delí na rozsiahle (disciplinárne konanie, odvolávanie a menovanie sudcov, ustanovovanie sudcov do vyšších funkcií), stredné (menovanie sudcov) a minimálne (hospodárske funkcie). Neskôr možno uviesť *Bobekovu* a *Kosařovu* klasifikáciu, ktorá rozlišovala päť foriem riadenia súdnictva v Európe na základe charakteru a kompetencií orgánu riadenia súdnictva, a to model ministerstva spravodlivosti, model súdnej rady, model súdnej služby (*the courts service model*⁵), hybridný model a socialistický model. Osobitný prístup k štúdiu správy súdov a sudcovskej samosprávy predstavil nedávno (2018) *Kosař*, pričom identifikoval osem dimenzií správy – regulačná, personálna, administratívna, finančná (rozpočtová), vzdelávacia, digitálna, informačná a etická, zároveň tiež rozšíril kategóriu aktérov zapojených do správy a riadenia súdov, aby zahŕňala nielen súdne rady a ministerstvá, ale aj sudcovské združenia, justičné akadémie a predsedov súdov.⁶

Úvahy nad systémom správy a riadenia súdnictva, čiže úvahy, ako nastaviť inštitucionálne i fakticky zaručený funkčný, nezávislý, profesionálny a patrične výkonný justičný systém, v sebe kombinujú mnohé faktory. *Šimka* uvádza, že „pri správe justície totiž viac než kdekoľvek inde platí, že už cesta je cieľ“ a že dielo nebude nikdy hotové“, pričom do popredia kladie základné systémové atribúty, a to akcieschopnosť (schopnosť systému

čia vzniku *Súdnej rady Slovenskej republiky*. Bratislava : Súdna rada SR, 2023, s. 71; LALÍK, T. K uzneseniu ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 46/2011 alebo ako ústavný súd za roh nedovidiť? In *Justičná revue*. Roč. 63, 2011, č. 6 – 7, s. 971 – 977; GAJDOŠOVÁ, M. Disciplinárna zodpovednosť ako inštrument nezávislosti profesie. In *Bratislavské právnické fórum 2023* [elektronický dokument] : právna zodpovednosť a autonómia. ISBN 978-80-7160-704-5. Bratislava : Právnická fakulta UK, 2023, s. 70 – 112 [online]. Dostupné na: <https://dspace.uniba.sk/xmlui/bitstream/handle/123456789/178/BPF%202023%20Te%c3%b3ria%20pr%e3%a1va.pdf?sequence=1&isAllowed=y>; komentárová spisba – napr. HRUŠKOVÁ, B., STRÉMY, L., ŠINDLEROVÁ, M. *Zákon o súdoch. Komentár*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2023, 144 s.; DRGONEC, J. *Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax*. 2. preprac. a dopl. vyd. Bratislava : C. H. Beck, 2019, s. 1660 – 1685, 1696 – 1704; SVÁK, J. Komentár k čl. 141a a k čl. 143. In OROSZ, L., SVÁK, J. a kol. *Ústava Slovenskej republiky. Komentár: Zväzok II*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2022, s. 617 – 639, 663.

⁵ „The Court Service model is sometimes referred to as a “Northern European Model” of judicial council. See, e. g., WIM VOERMANS & PIM ALBERS, EUR. COUNCIL FOR THE EFFICIENCY OF JUSTICE, COUNCILS FOR THE JUDICIARY IN EU COUNTRIES (2003). We reject this label as unhelpful and misleading. See also Nuno Garoupa & Tom Ginsburg, *Guarding the Guardians: Judicial Councils and Judicial Independence*, 57 AM. J. COMP. L. 103, 109, n. 20 (2009)“. In BOBEK, M., KOSAŘ, D. *Global Solutions, local damages: A critical study in judicial councils in Central and Eastern Europe*. In *German Law Journal*, 15, 2014, Vol. 15, No. 07, p. 1264.

⁶ ŠIPULOVÁ, K., SPÁČ, S., KOSAŘ, D., PAPOUŠKOVÁ, T., DERKA, V. *Judicial Self-Governance Index: Towards better understanding of the role of judges in governing the judiciary*. In *Regulation & Governance*, Volume 17, Issue 1, January 2023, Pages 22 – 42, <https://doi.org/10.1111/rego.12453>. Autori tu vychádzali najmä z diel: Garoupa, N., & Ginsburg, T. (2009). *Guarding the Guardians: Judicial Councils and Judicial Independence*. *American Journal of Comparative Law*, 57, 103 – 134; Bobek, M., & Kosař, D. (2014). *Global Solutions, local damages: A critical study in judicial councils in Central and Eastern Europe*. *German Law Journal*, 15, 1257 – 1292; KOSAŘ, D. (2018). *Beyond judicial councils: Forms, Rationales and impact of judicial self governance in Europe*. In *German Law Journal*, 19, 1567 – 1612; Voermans, W., & Albers, P. (2003). *Councils for the Judiciary in EU Countries*. European Council for the Efficiency of Justice, CEPEJ.

rýchlo reagovať na nečakané podnety a koncentrovať zdroje a úsilie na priority) a zároveň kontrolu (v zmysle obmedzenia moci nad súdnictvom tým, že táto moc nebude centralizovaná a „*bude pokiaľ možno sťažená možnosť vykonávať ju svojvoľne a bez racionálnych dôvodov pro jednotlivé mocenské kroky*“).⁷

Tento článok sa venuje sudcovským radám ako osobitným orgánom sudcovskej samosprávy, ako prejavu záujmovej samosprávy sudcov, ako aj ich osobitnému postaveniu v kontexte komplexného pojmu správa a riadenie súdnictva.

1. Kedy vstúpili sudcovské rady do nášho právneho prostredia?

Sudcovské rady vstúpili do nášho právneho prostredia v roku 1996. Zákon (FZ ČSFR) č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch vo vyhlásenom znení ešte so sudcovskými radami nepočítal. Až v dôsledku novely účinnej od roku 1996 sudcovské rady dostali svoju zákonnú úpravu.⁸ Sudcovské rady vznikli v dôsledku nadnárodného tlaku právne upraviť sudcovskú samosprávu. Zákon tak – v záujme zavedenia sudcovskej samosprávy – zaviedol nasledujúce sudcovské orgány: sudcovské rady, Radu sudcov SR a zhromaždenie sudcov. V zákone o súdoch a sudcoch sa **sudcovské rady** zadefinovali ako: (i) orgány zúčastňujúce sa na štátnej správe súdov, (ii) poradné orgány predsedov súdov pri výkone štátnej správy súdov, (iii) orgány zriadené na druhostupňových súdoch a na Najvyššom súde, (iv) orgány tvorené maximálne 15 sudcami, z toho 2/3 voľbami na zhromaždení sudcov a 1/3 tvorená predsedom súdu a ním menovanými sudcami, pričom predseda súdu bol zároveň predsedom sudcovskej rady a dvaja podpredsedovia sudcovskej rady boli volení zhromaždením sudcov, (v) členstvo v sudcovskej rade (i v Rade sudcov SR) bolo viazané na 5-ročné funkčné volebné obdobie, mohlo sa zastávať najviac dvakrát po sebe, šlo o čestnú funkciu a odvolanie z nej bolo možné len disciplinárnym rozhodnutím. Zákomom sa tiež určila **Rada sudcov Slovenskej republiky**, ktorá bola zložená z predsedov a podpredsedov sudcovských rád. Rada sudcov SR bola koordinačným orgánom sudcovských rád a súčasne poradným orgánom ministra spravodlivosti pri výkone štátnej správy súdov. Predseda Najvyššieho súdu bol predsedom Rady sudcov SR. **Zhromaždenia sudcov** boli vytvorené pre krajské sudy, Vyšší vojenský súd, Mestský súd v Bratislave a pre Najvyšší súd a tvorili ho jeho sudcovia. Zhromaždenia sudcov krajských súdov, Mestského súdu v Bratislave a Vyššieho vojenského súdu tvorili aj sudcovia prvostupňových súdov v ich územnom obvode. Pre začiatok zorganizovania ich funkčnosti bol zvolený princíp vekovo najstarších sudcov – teda skúsenosť podľa veku. Zhromaždenie sudcov malo normatívnu pôsobnosť – uznášalo sa na volebnom poriadku a rokovacom poriadku.⁹

⁷ ŠIMKA, K. *Modely správy justice: Jsou opravdu důležité?* In Kol. 20 rokov Súdnej rady Slovenskej republiky. Zborník príspevkov z podujatia pri príležitosti 20. výročia vzniku Súdnej rady Slovenskej republiky – 2022. Bratislava : Súdna rada SR, 2023, s. 36, 39.

⁸ Zákon č. 307/1995 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch v znení neskorších predpisov a zákon č. 412/1991 Zb. o kárnej zodpovednosti sudcov v znení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 149/1993 Z. z.

⁹ Podrobnejšie pozri § 58, 58a a 58b z. č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch, v znení účinnom od 1. 1. 1996.

Pôsobnosť sudcovských rád a Rady sudcov SR bola v zásade akousi množinou pôsobností, z ktorých väčšia časť dnes patrí Súdnej rade SR a menšia časť dnešným sudcovským radám. Dôvod ich zavedenia do právnej úpravy možno zjednodušene zhrnúť: (i) zvýšiť garancie nezávislosti súdov, (ii) zvýšiť účasť sudcov na štátnej správe súdov, (iii) priblížiť sa právnym úpravám sudcovskej samosprávy vo vyspelých demokratických štátoch (Nemecko, Rakúsko, Belgicko), (iv) vytvoriť zo sudcov orgány, ktoré budú pôsobiť ako poradné orgány pre predsedov súdov, ktorí vykonávajú štátnu správu súdov, (v) vytvoriť dočasnú schému, ktorá sa po preverení funkčnosti definitívne vyrieši v novom zákone o sudcoch.¹⁰

2. Sudcovia a dobrovoľná sudcovská samospráva

Ak uvažujeme o sudcovskej samospráve, je potrebné na ňu pozrieť vo význame záujmovej samosprávy verejnoprávneho charakteru, i vo význame súkromnoprávnom. Sudcovská samospráva v jej súkromnoprávnom význame je v súčasnosti zachytená aj legislatívne, hoci stručne. Podľa zákona o sudcoch¹¹: *sudca má právo zakladať záujmové stavovské organizácie sudcov a združovať sa v nich; ich cieľom je presadzovať a ochraňovať práva a záujmy sudcov, ich nezávislosť a podporovať profesijné vzdelávanie. Činnosť v takejto organizácii nemôže byť na ujmu sudcu. Združovanie sudcov podľa osobitného predpisu (t.j. z. č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov) nie je tým dotknuté. S ohľadom na nezlučiteľnosť výkonu funkcie sudcu zákon o sudcoch priamo určuje, že sudca môže vykonávať funkciu v stavovskej organizácii sudcov a v odborovej organizácii (§ 23 ods. 3).*

Slobodné dobrovoľné združovanie v združeniach je právom každého, aj každého sudcu. Na druhej strane – združovanie v politických stranách má svoje obmedzenia, aj pre sudcov¹². Sudca sa môže s kýmkoľvek združovať v súlade so zásadami dobrovoľného

¹⁰ Všeobecná časť dôvodovej správy k zákonu č. 307/1995 Z. z., ktorý novelizoval zákon o súdoch a sudcoch z roku 1991, uvádza, že zavedením sudcovských rád do nášho právneho poriadku sa reaguje „na potrebu konštituovať orgány sudcov v zmysle rezolúcií Valného zhromaždenia Organizácie spojených národov č. 40/32 a 40/146 z 29. 11. a 13. 12. 1993 a vymedziť ich pôsobnosť na úseku štátnej správy súdov. Doplnením zákona o súdoch a sudcoch o právnú úpravu konštituovania, postavenia a pôsobnosti sudcovských rád sa posilnia garancie nezávislosti sudcov a zvýši ich účasť na štátnej správe súdnictva. Zákon o súdoch a sudcoch sa tak aj v tejto časti priblíži právnym úpravám postavenia súdov a sudcov vo vyspelých demokratických štátoch. (...) V prechodnom období sa odskúša a overí funkčnosť a prínos sudcovských rád, čím sa uľahčí príprava definitívnej právnej úpravy ich postavenia a ich úloh v pripravovanom novom zákone o sudcoch a súdnych čakatelloch.“ In <https://www.nrsr.sk/dl/Browser/DsDocument?documentId=118810> (náhľad 12. 1. 2024); Osobitná časť tejto dôvodovej správy uvádza: „Právna úprava konštituovania, postavenia a pôsobnosti sudcovských rád zakotvená v § 58, § 58a a § 58b vychádza zo zásad obsiahnutých v medzinárodných dokumentoch, najmä v rezolúciách Valného zhromaždenia Organizácie Spojených národov a z právnych úprav sudcovskej samosprávy vo vyspelých demokratických štátoch, osobitne v Spolkovej republike Nemecko, v Rakúsku a v Belgicku. Sudcovské rady budú v prechodnom období do prijatia nového zákona o sudcoch a súdnych čakatelloch pôsobiť v oblasti štátnej správy súdov ako poradné orgány funkcionárov, ktorým je zákonom zverený výkon štátnej správy súdov.“ In <https://www.nrsr.sk/dl/Browser/DsDocument?documentId=118810> (náhľad 12. 1. 2024).

¹¹ Paragraf 34 ods. 5 zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a príseďiacich a o zmene a doplnení niektorých zákonov – zákon bude pre účely tohto príspevku označovaný aj len ako „zákon o sudcoch“.

¹² Paragraf 30 ods. 9 z. č. 385/2000 Z. z.: *Sudca nesmie byť členom žiadnej politickej strany ani politického hnutia, ani vykonávať aktívnu politickú činnosť v politických stranách alebo v politických hnutiach. Za výkon*

združovania v združeníach v záujme akýchkoľvek dovolených cieľov. Sudca sa však môže združovať aj výlučne stavovsky – výlučne spolu s inými sudcami, a to v záujme výlučne stavovských – sudcovských cieľov (ochraňovať práva a záujmy sudcov, ich nezávislosť, podporovať profesijné vzdelávanie). Tu však možno upozorniť na etické pravidlá sudcov, ktoré kladú na svojich príslušníkov zvýšené nároky vrátane nárokov na ich celkovú činnosť a aktivity, nielen činnosť pri výkone profesie. Zásady sudcovskej etiky v článku III „Pravidlá etického správania sa sudcu vyplývajúce zo všeobecných zásad“ v ods. 10 sudcovi ukladajú povinnosť: „*Sudca nesmie byť členom najmä organizácií presadzujúcich a hlásajúcich nenávisť či praktizujúcich nezákonnú diskrimináciu osôb z dôvodu ich rasového a etnického pôvodu, pohlavia, vierovyznania, národnosti alebo sexuálnej orientácie.*“¹³ Takto opísaná organizácia napĺňa znaky *i. a.* nedovoleného združenia (podľa § 4 z. č. 83/1990 Zb.), no môže ísť aj o iný typ právnickej osoby, resp. o entitu bez právnej subjektivity, dôležitá je tu opísaná činnosť. Uvedené etické pravidlo by sa v súvislosti s členstvom sudcu v združení mohlo aplikovať na prípady, kedy existujúce združenie začne vyvíjať takéto činnosti a nedošlo k upusteniu od nedovolennej činnosti. Súdna rada SR v roku 2021 uznesením prijala stanovisko k etickej dileme – „*Predstavuje členstvo sudcu v golfovom klube a športové aktivity sudcu s tým spojené riziko konfliktu s jeho povinnosťami vyplývajúcimi zo sudcovskej funkcie?*“¹⁴. Súdna rada SR tu rozlišuje medzi združovaním športovým a združovaním za účelom vplyvu/výhod, pričom apeluje na opatrnosť sudcu¹⁴.

V registri mimovládnych neziskových organizácií možno nájsť v sekcii „občianske združenie, odborová organizácia, organizácia zamestnávateľov“ napríklad nasledujúce subjekty: Sudcovia „*Za otvorenú justíciu*“ (2011-2018), Združenie sudcov Slovenska, so sídlom v Bratislave (1992 – 2007), Združenie sudcov Slovenska, so sídlom v Košiciach (od r. 1992), Bratislavská asociácia trestných sudcov (od r. 2010), Asociácia rodinných sudcov (od r. 2012) a iné¹⁵.

Napokon slobodné združovanie podľa zákona o združovaní občanov umožňuje aj odborové združovanie sudcov, a to v záujme naplňania ich hospodárskych a sociálnych záujmov (prirodzene, právo na štrajk sudcom nepatrí – čl. 37 ods. 4 Ústavy SR). Príkladom odborového združovania (aj) sudcov je Odborový zväz justície v Slovenskej republike (od r. 1992; združuje pracovníkov súdov a ministerstva spravodlivosti a nimi riadených organizácií, časť I., čl. 2 stanov, od r. 2011 združuje zamestnancov súdov a ministerstva spravodlivosti a nimi riadených organizácií, sudcov a zamestnancov odborného aparátu odborového zväzu, časť I., čl. 2 stanov).¹⁶

aktívnej politickej činnosti sa považuje aj kandidovanie na kandidátnej listine politickej strany alebo politického hnutia vo voľbách do národnej rady a vo voľbách do Európskeho parlamentu. Okrem toho § 19 citovaného zákona kandidovanie do volieb na kandidátnej listine politickej strany považuje za vzdanie sa funkcie sudcu.

¹³ Dostupné na: https://www.sudnarada.gov.sk/data/files/680_zasady-sudcovskej-etiky.pdf?csrc=2771161051233849499.

¹⁴ Uznesenie Súdnej rady SR č. 25/2021 z 26. 1. 2021. Dostupné na: https://www.sudnarada.gov.sk/data/files/1306_uznesenie-2021-25.pdf?csrc=10098418793820499633.

¹⁵ Dostupné na: <https://ives.minv.sk/rmno/>.

¹⁶ Dostupné na: <https://ives.minv.sk/rmno/detail?id=hY4Qf7o2nm2SwFFDz6AJcyPs%2btP7HXLnfiY0JO-HBfDs0T7AzLteDoA22SULuRtw3>.

V súvislosti s týmto zákonom výslovne aprobovaným dobrovoľným stavovským združovaním, s prekážkami výkonu funkcie sudcu a s plateným voľnom, zákon o sudcoch priamo uvádza: *Sudcom, ktorí sú členmi a predstaviteľmi stavovskej organizácie sudcov, patrí v súvislosti s jej činnosťou platené voľno. Rozsah a podmienky poskytovania plateného voľna určí zmluva uzatvorená medzi ministrom a touto organizáciou. Pričom počas takého voľna patrí sudcovi funkčný plat (§ 58 ods. 4 a 5).*

Pre širšie súvislosti možno uviesť, že stavovské dobrovoľné sudcovské združovanie je na našom území aj historicky prítomné, napríklad advokátsky časopis v 20. rokoch 20. storočia spomína spolok *Sväz čl. sudcov*, dokonca spomína aj sudcovský časopis *Sudcovské Listy*.¹⁷ Taktiež možno pridať aj nadnárodný rozmer sudcovského dobrovoľného združovania – *Magna charta sudcov* uvádza: „*Sudcovia majú právo byť členmi národných a medzinárodných asociácií sudcov, ktoré sú poverené ochraňovať poslanie súdnictva v spoločnosti.*“¹⁸

Pre porovnanie s dobrovoľným sudcovským združovaním v Českej republike, podľa Šemíka „*hlavným a dosiaľ tiež jediným subjektom záujmovej samosprávy sudcov s celoštátnou pôsobnosťou a univerzálnym rozsahom svojej činnosti je už viac než tri desaťročia*“ *Soudcovská unie* (Sudcovská únia). Bola založená ako nepolitické profesijné a dobrovoľné stavovské združenie sudcov ČR, v súčasnosti má právnu formu spolku. Vzťah „*orgánov štátnej správy súdov, voči stavovskej samospráve sudcov, je ustanovenie § 175 zákona o súdoch a sudcoch*“, ktoré upravuje, že „*orgány štátnej správy súdov postupujú pri výkone svojej pôsobnosti v súčinnosti so záujmovými organizáciami sudcov, s ktorými prejednávajú najmä a) návrhy zákonov, ktoré sa podstatne dotýkajú právomoci sudcov a spôsobu jeho výkonu, b) zásadné opatrenia týkajúce sa organizácie súdov, postavenia sudcov a výkonu štátnej správy súdov*“.¹⁹

¹⁷ Vo veci zavedenia súdnych prázdnin v trvaní 6 týždňov apelovali advokáti na ministerstve spravodlivosti v roku 1925 pri príprave OSP tak, aby sa prax historických zemí (kde tento inštitút bol) zjednotila s pomermi na Slovensku a v Podkarpatskej Rusi. „*Neudržateľnosť tohoto stavu uznáva a naň poukazuje tiež Sväz čl. sudcov. (...). Treba však podotknúť, že tieto právne normy sú označované hlavne so strany sudcov za nedostatočné a že podali návrh novelly na novú úpravu súdobných prázdnin. Návrh tento je uverejnený v Sudcovských Listoch - ročník 1924, strana 133 – 134.*“ In *Zprávy Sväzu advokátov na Slovensku*, č. 2, v Bratislave, 20. 3. 1926, s. 15, 17. V predsedníckej správe Sväzu advokátov na Slovensku sa v roku 1927 uvádza: „*V otázke súdnych prázdnin sme intervenovali osobne u ministerstva spravodlivosti, u spolku sudcov v Bratislave; korešpondoval som aj s kolegom dr. Veselým, min. v. v., ktorý má vec hotový už návrh — už len v senáte referovať. K doneseniu zákona ešte nedošlo. Prax si automaticky vypomohla tým, že súdy na dobu nádejných súdnych prázdnin menej termínov vypísaly.*“; Taktiež je tu uverejnený oznam o kontakte advokátov so sudcovským združením: „*Slovenská zemská jednota sudcov v Bratislave zažadovala sa pôvodcovi nasledujúcim prípisom: Č. j. 122/27. Slovný pán JUDr. Milan Katreniak, advokát, prisediaci štátneho súdu, Nové Mesto nad Váhom. Slovenská zemská jednota sudcov s vďakou vzala v známosť, že ste sa svojím prejavom preťažených a v zlej hmotnej situácii sa nachádzajúcich sudcov tak úspešne verejne ujal, začo Vám podpísaná jednota prejavuje svoju srdečnú vďaku. V Bratislave, dňa 18. mája 1927. M. M.*“ In *Zprávy Sväzu advokátov na Slovensku*, č. 4, Bratislava, 5. 2. 1928, s. 25, 31.

¹⁸ Poradná rada európskych sudcov (CCJE): *Magna charta sudcov (Základné princípy)*, Štrasburg, 17. – 19. 11. 2010, „Záruky nezávislosti“, bod 12.

¹⁹ ŠEMÍK, K. Vybrané problémy soukromoprávní stavovské samosprávy v systému justice. In GAJDOŠOVÁ, M., KOŠIČIAROVÁ, S. (eds.) *Stavovská a profesijná organizácia – subjekty verejnej správy*. Trnava : Právnická fakulta Trnavskej univerzity, 2023, s. 183 – 184, 187 (preklad do slovenčiny M. G.).

Čiže dobrovoľná účasť sudcov v subjektoch disponujúcich samosprávou, dobrovoľnosťou a autonómiou, je možná, a to predovšetkým formou členstva sudcu v občianskom združení alebo v odborovej organizácii, a to aj v subjekte zastrešujúcom (združujúcom) výlučne sudcov. Napriek tomu, že ide o samosprávne a aj výlučne záujmovo-sudcovské samosprávne subjekty, **nejde o zákonom definované orgány sudcovskej samosprávy**. To je potrebné zreteľné odlišenie, pretože v zásade možno uvažovať (i) o samospráve sudcov na dobrovoľnej báze v súkromnoprávných subjektoch, prípadne tiež v entitách bez právnej subjektivity, v tzv. neformálnych združeniach a (ii) o samospráve sudcov takzvanej povinnej, ktorá je upravená zákonom – a tu ide o orgány sudcovskej samosprávy, v našom rozoberanom význame. Keďže rozlišuje zákon, je potrebné rozlišovať aj pri interpretácii. Pokiaľ zákon uvádza záujmové stavovské organizácie sudcov, interpretujeme ich vo význame sub (i) ako združenia sudcov na súkromnoprávnom základe.²⁰ Aj v tomto prípade však možno uviesť, že ide o pôsobnosť (upravenú zákonom) – v širšom rozmere – v rámci správy a riadenia súdnictva, lebo sa týka niektorých návrhových oprávnení personálneho charakteru – pre výkon hodnotenia sudcov, pre výber sudcu zastupujúceho Slovenskú republiku v medzinárodných súdnych orgánoch, či pre výber kandidáta na predsedu a podpredsedu vrcholných súdov (NS SR, NSS SR).

Ak zákon uvádza výslovné *orgány sudcovskej samosprávy*, interpretujeme ich sub (ii) ako združenia sudcov reprezentujúce záujmovú samosprávu sudcov v jej verejnoprávnom význame, a to ako zákonom upravené sudcovské rady a kolégiá predsedov sudcovských rád.

3. Sudcovia a „povinná“ sudcovská samospráva – orgány sudcovskej samosprávy

Pri úvahách o *orgánoch sudcovskej samosprávy* v zmysle nášho ústavného i zákonného zakotvenia je potrebné vychádzať predovšetkým zo stavu *de lege lata*, a to aj s ohľadom na vývoj právnej úpravy od roku 1995 (od novely zákona o súdoch a sudcoch, zákon č. 307/1995 Z. z.), ktorý priniesol od roku 1996 sudcovské rady, zhromaždenia sudcov a Radu sudcov SR.

3.1 Zakotvenie orgánov sudcovskej samosprávy v Ústave Slovenskej republiky

Ústava uvádza orgány sudcovskej samosprávy v siedmej hlave – súdna moc – na troch miestach, dvakrát pri úprave Súdnej rady SR a jedenkrát pri sústave všeobecných

²⁰ Napríklad podľa § 27b zákona č. 385/2000 Z. z. môžu návrh na voľbu člena hodnotiacej komisie súdnej rade podať člen súdnej rady, minister, **stavovská organizácia sudcov**, kolégiá predsedov sudcovských rád a sudcovské rady; podľa § 27g ods. 1 zákona č. 185/2002 Z. z. návrh na voľbu kandidáta na sudcu, ktorý by mal pôsobiť za Slovenskú republiku v medzinárodných súdnych orgánoch, môže Súdnej rade SR podať člen Súdnej rady SR, minister spravodlivosti, **stavovská organizácia sudcov** a iná stavovská právnická organizácia, ktorou môže byť Slovenská advokátska komora alebo Notárska komora Slovenskej republiky; podľa § 27a ods.1 zákona č. 185/2002 Z. z., navrhovateľom kandidátov na funkciu predsedu a podpredsedu NS SR a NSS SR môžu byť člen súdnej rady, sudcovská rada, **stavovská organizácia sudcov** alebo minister spravodlivosti.

súdob. Prirodzene, sudcovská samospráva nie je v Ústave prítomná od jej vyhláseného znenia, je to novší inštitút. Možno teda prítomnosť orgánov sudcovskej samosprávy v Ústave predstaviť chronologicky.

- 1.) V čl. 141a ods. 10 Ústavy sa uvádza: **Podrobnosti o voľbe a odvolávaní predsedu a podpredsedu Súdnej rady Slovenskej republiky, o spôsobe ustanovenia a odvolania členov Súdnej rady Slovenskej republiky, o jej pôsobnosti, o zastupovaní predsedu Súdnej rady Slovenskej republiky, o organizácii a o vzťahoch k orgánom správy súdnictva a k orgánom sudcovskej samosprávy, ako aj o výkone pôsobnosti podľa čl. 141b, ustanoví zákon.** (...).

Sudcovská samospráva sa do Ústavy dostala v roku 2001, a to novelou Ústavy – ústavným zákonom č. 90/2001 Z. z., spolu so Súdnu radou SR. Vtedy šlo o čl. 141a ods. 6: **Podrobnosti o spôsobe ustanovenia členov Súdnej rady Slovenskej republiky, o jej pôsobnosti, o organizácii a o vzťahoch k orgánom správy súdnictva a k orgánom sudcovskej samosprávy ustanoví zákon.** Ústava v roku 2001 delegovala na zákon úpravu vzťahov Súdnej rady SR k orgánom správy súdnictva a k orgánom sudcovskej samosprávy. Pritom v roku 2001 zákonná úprava počítala so sudcovskými radami, ktoré sa zúčastňujú na štátnej správe súdob, so zhromaždeniami sudcov a s Radou sudcov SR ako koordinačným orgánom sudcovských rád, ktorý sa zúčastňuje na štátnej správe súdob (§ 58, 58a, 58b z. č. 335/1991 Z. z. o súdoch a sudcoch). Tieto ešte nemali legálnu definíciu (na úrovni zákona) – *orgány sudcovskej samosprávy* –, ale získali ju Ústavou. V dôsledku zákona č. 185/2002 Z. z. o Súdnej rade SR boli ustanovenia o Rade sudcov SR (§ 58a z. č. 335/1991 Zb.) vypustené, zostali upravené sudcovské rady a zhromaždenia sudcov.

- 2.) Do Ústavy sa novelou (úst. z. č. 90/2001 Z. z.) vložil ods. 3 do čl. 143: **V rozsahu ustanovenom zákonom sa na riadení a správe súdob podieľajú aj orgány sudcovskej samosprávy.**

Vtedy ešte sústavu súdob tvorili Najvyšší súd SR a ostatné súdy. V dnešnej podobe je sústava všeobecných súdob ústavne zakotvená tak, že ju tvoria Najvyšší súd SR, Najvyšší správny súd SR a ostatné súdy s tým, že účasť orgánov sudcovskej samosprávy na riadení a správe súdob je naďalej zachovaná v rovnakom znení.

- 3.) Orgány sudcovskej samosprávy dostali svoje „tretie miesto“ v Ústave v roku 2014, v pozícii spolupráce so Súdnu radu SR. Pri výpočte pôsobností Súdnej rady SR v čl. 141a ods. 6 písm. j) Ústavy je uvedené: **Do pôsobnosti Súdnej rady Slovenskej republiky patrí vydávať zásady sudcovskej etiky v spolupráci s orgánmi sudcovskej samosprávy.**

Problematika sudcovskej etiky prepojila pôsobnosť Súdnej rady SR a orgánov sudcovskej samosprávy, a to ústavnou novelou v roku 2014²¹ v čase, keď orgány sudcovskej samosprávy už mali svoju priamu a výslovnú zákonnú úpravu, boli nimi sudcovské rady na každom súde a tiež kolégium predsedov sudcovských rád (§ 45 až § 48 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch). Príprava a výklad etického kódexu sudcov je rovnako súčasťou – v širšom kontexte – správy a riadenia súdnictva tak, ako to vyplýva aj z kritérií

²¹ Ústavný zákon č. 161/2014 Z. z.

širokého vymedzenia správy súdnictva, ktorý „*umožňuje uplatniť čo najširší prístup a zachytiť kompetencie v rôznych dimenziách správy súdnictva*“.²²

Teda zhrňme – orgány sudcovskej samosprávy – v našom ústavnom zakotvení: (1) sa podieľajú na riadení a na správe súdov v rozsahu ustanovenom zákonom; (2) ich vzťah k Súdnej rade SR upravuje zákon; (3) spolupracujú so Súdnu radou SR pri vydávaní zásad sudcovskej etiky.

3.2 Orgány sudcovskej samosprávy – zákonná úprava

Sudcovské rady majú v našom právnom poriadku miesto od roku 1996 a najpodstatnejšou zákonnou úpravou je dnešný zákon o súdoch z roku 2004²³, ktorý ich definuje ako orgány sudcovskej samosprávy, ďalej je to najmä zákon o sudcoch (zákon č. 385/2000 Z. z.), zákon o Súdnej rade SR (zákon č. 185/2002 Z. z.), zákon o Justičnej akadémii (zákon č. 584/2003 Z. z.) a disciplinárny súdny poriadok (zákon č. 432/2021 Z. z. o disciplinárnom poriadku Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov – disciplinárny súdny poriadok).

Základná statusová úprava pre orgány sudcovskej samosprávy je zákon o súdoch. Systematicky je upravená v tretej časti zákona o súdoch – Orgány riadenia a správy súdov, týkajú sa jej teda všeobecné ustanovenia (prvej hlavy) § 32 – 34, potom je samostatne upravená sudcovská samospráva v tretej hlave, § 45 – 48. Orgány sudcovskej samosprávy podľa stavu *de lege lata* predstavujú **sudcovské rady a kolégiá predsedov sudcovských rád**.

3.3 Čo je sudcovská rada?

Sudcovská rada je súčasť riadenia a správy súdu. Keďže sudy držia a vykonávajú štátnu moc – súdnu moc – sudcovská rada je svojím spôsobom orgánom riadenia a štátnej správy súdov. Toto vyjadrenie – „štátnej správy súdov“ – však už súčasný zákon o súdoch neobsahuje, na rozdiel od úpravy z roku 1996 (§ 58 zákona č. 335/1991 Zb.), preto aj pri interpretácii pojmu sudcovskej rady je to potrebné zohľadniť. Sudcovské rady sú reprezentantmi záujmovej samosprávy, teda samosprávy v jej verejnoprávnom význame.

Možno použiť staršiu Škrobákovu definíciu: „*Sudcovská samospráva je inštitútom, ktorý zveruje rozhodovanie o určitých záležitostiach týkajúcich sa súdnictva do rúk osôb, ktoré sú súčasťou organizačného mechanizmu súdnej moci: platí teda, že sudcovia rozhodujú alebo aspoň spolurozhodujú o otázkach, ktoré sú predmetom ich spoločného záujmu, ktorý je prioritne možné ponímať ako záujem stavovský. Otázky, ktoré sú predmetom spoločného záujmu sudcov, sú však zároveň aj predmetom záujmu širokej verejnosti:*

²² ŠIPULOVÁ, K., SPÁČ, S., KOSAŘ, D., PAPOUŠKOVÁ, T., DERKA, V. Judicial Self-Governance Index: Towards better understanding of the role of judges in governing the judiciary. In *Regulation & Governance*. Vol. 17, Issue 1, January 2023, Pages 22 – 42, dostupné na: <https://doi.org/10.1111/rego.12453>.

²³ Zákon č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov – zákon bude na účely tohto príspevku označovaný aj len ako „zákon o súdoch“.

*záujem na výkone súdnictva (ktoré predstavuje realizáciu štátnej moci) naplňajúcom požiadavky odbornosti, spravodlivosti, nestrannosti, rýchlosti a hospodárnosti je kľúčovým verejným záujmom.*²⁴

Záujmová samospráva je reprezentovaná subjektami a inými zákonom definovanými entitami, pričom je ťažiskovo postavená na personálnom a na vecnom princípe. Personálny princíp je v našom prípade vyjadrený výslovne v osobách vo funkcii sudcu a vecný princíp sa viaže na záujem týchto osôb, ktorý je pre nich spoločný, ktorý je však záujmom zároveň verejným²⁵. Pre túto kategóriu činností vykonávaných určitými osobami možno použiť pojem „stavovský“. Sudcovský stav je totiž všeobecne zrozumiteľným pojmom, pričom adjektívum „stavovský“ sa viaže na vykonávateľov istej profesie alebo činnosti. Neuvažujeme v zmysle stredovekých stavov (nižšia a vyššia šľachta, duchovenstvo, meštianstvo), ale *Heglových stavov* v občiansky rovnej spoločnosti podľa vykonávania určitých činností.²⁶ Ak dnes uvažujeme o stavoch, máme na mysli stav advokátsky, notársky, lekársky a iné stavy viažuce sa na profesiu zastrešenú samosprávnou komorou zo zákona, ale aj bez takého zastrešenia – napríklad stav učiteľský, sudcovský, prokurátorský²⁷.

Záujem o výkon súdnictva predstavuje právna regulácia na úrovni ústavného i zákonného práva. Záujem o výkon súdnictva je rovnako súčasťou funkčného systému organizovaného v štáte, ktorý je postavený na princípoch demokracie, právneho štátu, delby mocí, ústavnosti, nezávislosti súdnictva a ďalších atribútoch. Je to, prirodzene, aj očakávanie od ostatných prvkov tohto systému, od občanov, od občianskej spoločnosti, že výkon súdnictva bude realizovaný v istej funkčnej a kvalitnej podobe (úrovni). Je to záujem sudcov, i štátu, i občianskej spoločnosti, je to skrátka záujem verejný.

Súhlasím s názorom Škrobáka, že „*sudcovská samospráva podľa zákona o súdoch nemá z hľadiska významu kompetencie porovnateľné so Súdnou radou SR a s inými orgánmi vykonávajúcimi správu súdnictva*“. Aby sme si definovali orgány správy a riadenia súdov, je potrebné vychádzať zo zákona o súdoch – orgánmi riadenia a správy súdov sú predseda súdu a podpredsa súdu; v zákonomnom rozsahu sa na správe a riadení súdov podieľajú Súdna rada SR a orgány sudcovskej samosprávy (sudcovské rady a kolégia predsedov sudcovských rád); správu súdov ako ústredný orgán štátnej správy vykonáva

²⁴ ŠKROBÁK, J. *Sudcovská samospráva verus suverenita občanov*. Cofola 2011 [elektronický zdroj]. Brno : Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5582-7, s. 1202 – 1218 [CD-ROM] Acta Universitatis Brunensis. Iuridica; No. 390. Škrobák tu pod pojmom sudcovskej samosprávy vníma „*právne inštitúty právneho poriadku Slovenskej republiky, ktoré zverujú rozhodovacie oprávnenia v rámci správy súdnictva do rúk sudcov (alebo osôb, ktoré sú vykonávateľmi súdnictva), alebo do rúk orgánov sudcami alebo inými „súdnymi osobami“ kreovaných*“.

²⁵ GAJDOŠOVÁ, M., KOŠIČIAROVÁ, S. *Záujmová samospráva*. Praha : Leges, 2023, s. 111 – 115.

²⁶ Hegel kategorizoval stavy sociálne podľa vykonávania činností, stav zabezpečujúci si živobytie poľnohospodárstvom - substanciálny, stav živnosti – remeslo, obchod, priemysel a stav vykonávajúci činnosti v prospech všeobecného záujmu. HEGEL, G. W. F. *Základy filozofie práva*. (1820). Praha : Academia, Československá akadémia vied, filozofická knižnica, 1992, preklad Vladimír Špalek, s. 233 – 237 (§ 202 až 207).

²⁷ GAJDOŠOVÁ, M., KOŠIČIAROVÁ, S. *Stavovské a profesijné organizácie – významné subjekty záujmovej samosprávy*. In GAJDOŠOVÁ, M., KOŠIČIAROVÁ, S. *Stavovská a profesijná organizácia – subjekt verejnej správy*. Trnava : Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta, 2023, s. 41 – 42.

Ministerstvo spravodlivosti SR; v zákonom rozsahu je orgánom správy súdov aj riaditeľ správy okresného súdu, riaditeľ správy krajského súdu, riaditeľ správy správneho súdu a riaditeľ správy Špecializovaného trestného súdu (§ 33, 34). Napokon súhlasím aj s názorom Škrobáka, že oprávnenia sudcovskej samosprávy „sú poväčšinou skôr konzultatívneho charakteru. To celkom výstižne vyjadruje už ustanovenie § 45 ods. 1 zákona o súdoch, podľa ktorého na riadení a správe súdov sa podieľa sudcovská rada ako orgán sudcovskej samosprávy. Sudcovská rada sa teda iba podieľa na výkone správy a riadenia uskutočňovanom kľúčovými orgánmi správy a riadenia súdov.“²⁸ Čiže sudcovská samospráva nemá „mohutné“ kompetencie – s ohľadom na rozhodovanie, organizovanie, riadenie či vnútornú normotvorbu. Prevažne má pôsobnosť poradného orgánu, s ktorým je potrebné vopred konzultovať, ale ktorého stanovisko nemusí výsledné rozhodnutie (i všeobecnejšie – rôzne aktivity) vo veci správy a riadenia súdov ovplyvniť. (Podrobnejšie k pôsobnosti sudcovskej rady – v ďalšom texte.)

Sudcovské rady dnes vyjadrujú formu decentralizácie a demokratického usporiadania spoločnosti v štáte, personálny princíp možno odvodiť od práva zúčastňovať sa na správe vecí verejných a konkretizovať ústavnou i zákonnou úpravou. Sudcovské rady predstavujú prvok decentralizácie v rámci výkonu súdnej moci, konkrétne právom regulovaný prvok samosprávy pri riadení a správe súdov.

Sudcovské rady sú dnes orgánmi sudcovskej samosprávy na každom súde, okrese, krajskom, správnom, na Najvyššom súde SR, na Najvyššom správnom súde SR a na Špecializovanom trestnom súde (§ 45 ods. 1 zákona o súdoch). Sú to orgány tvorené výlučne sudcami daného súdu a sú vyberané výlučne sudcami daného súdu. Sudcovia sú do sudcovských rád volení a odvolávaní daným plénom v tajnom hlasovaní. Sudcovská rada je samosprávny orgán sudcov – je to reprezentatívny orgán, je volený spomedzi sudcov, prípadne jej úlohy vykonáva plenum, teda sudcovia súdu sú tí istí a zároveň zdvojení vo vykonávaní určených úloh ako plenum a ako sudcovská rada.

Keďže plenum volí sudcovskú radu, je teda sudcovská rada samosprávnym orgánom pléna? Zrejme logickou je odpoveď, že sudcovské rady sú orgánmi sudcovskej samosprávy zriadené na súdoch, volené (a odvolávané) v pléne a keďže sudcovia súdu tvoria plenum, sudcovská rada je samosprávnym sudcovským orgánom ako súdu, tak aj pléna. Sudcovské rady súdov sú akési zákonom vyjadrené alternatívne pléna týchto súdov. Vychádza to zo zákonného určenia úloh pléna v súvislosti s rozhodovacou činnosťou súdov a jednak z plnenia úloh sudcovskej rady – plénom, ak na súde táto nie je zvolená. Plenum má zákonné úlohy úzko súvisiace s rozhodovacou činnosťou súdov (napr. prijíma stanoviská k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných právnych predpisov, prerokúva správy o aplikácii zákonov a iných právnych predpisov a na ich podklade dáva podnety na novú právnu úpravu ministromi spravodlivosti, prerokúva a schvaľuje správy predsedov kolégií o činnosti týchto kolégií a zaujíma stanoviská k závažným otázkam sporným medzi kolégiami, prerokúva a schvaľuje správy o výsledkoch prieskumnej činnosti a na ich

²⁸ ŠKROBÁK, J. *Sudcovská samospráva verus suverenita občanov*. Cofola 2011 [elektronický zdroj]. Brno : Masarykova univerzita, 2011, s. 1202 – 1218. ISBN 978-80-210-5582-7. [CD-ROM] (*Acta Universitatis Brunensis. Iuridica*, No. 390).

podklade dáva ministrovi spravodlivosti podnety na novú právnu úpravu)²⁹. Na zasadnutí pléna, ktoré je neverejné, môžu byť prítomné aj ďalšie zákonom určené osoby (napr. na pléne NS SR môže byť prítomný člen Súdnej rady SR, generálny prokurátor SR, minister spravodlivosti a na pozvanie predsedu NS SR aj iná osoba). Na zasadnutí pléna sú z logiky veci prítomní aj členovia sudcovskej rady daného súdu, vtedy však z pozície sudcu daného súdu, nie ako členovia samosprávneho sudcovského orgánu. Čiže alternatívne vyjadrenie pléna (hoci dvoj-jediné) je v zmysle výkonu sudcovskej samosprávy. Zvlášť preto, lebo plénum sudcovskú radu nahrádza (okrem hlasovacieho práva predsedu a podpredsedu súdu), ak sudcovská rada na súde nie je zvolená (§ 45 ods. 1 a 2 zákona o súdoch). Plénum má nad sudcovskou radou, podľa zákona o súdoch, aj akúsi normatívno-kreatívnu moc v tom, že určí volebný poriadok (voľby a odvolávanie) do sudcovskej rady (§ 45 ods. 3), aj volí členov sudcovskej rady, plénum tiež rozhodne o počte členov sudcovskej rady (v zákonomnom rámci, § 45 ods. 2 a 3), dokonca môže rozhodnúť o znížení počtu členov sudcovskej rady (§ 47). Na druhej strane, sudcovská rada je tým orgánom, ktorý zvolá zasadnutie pléna, ak nastanú zákonné dôvody (napr. predseda NSS SR nezvolá plénum, hoci bolo zákonne iniciované – § 24d ods. 3).

3.4 Sudca má právo na záujmovú samosprávu

Záujmová samospráva sudcov je verejnoprávny inštitút, je to samospráva zákonom (zákonom o súdoch i zákonom o sudcoch) uložená a každý sudca ju môže vykonávať. Aktivity sudcu pri výkone sudcovskej samosprávy patria k základným právam sudcu a nijakým spôsobom mu nie sú a ani nemôžu byť na ujmu. Každý sudca má aktívne a pasívne volebné právo do sudcovskej rady pre obvod súdu, kde je pridelený na výkon funkcie sudcu, a tak sa podieľa na správe súdnictva (§ 34 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z.). Status nezávislosti sudcu je podporený aj základným právom sudcu, a to právom každého sudcu mať za rovnakých podmienok rovnaké práva a povinnosti. Sudca nemôže byť zvýhodňovaný alebo znevýhodňovaný pre jeho právne názory vyjadrené v rozhodovaní alebo pre jeho názory a postoje sudcu, člena sudcovskej rady alebo člena Súdnej rady SR (§ 34 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z. z.).

Sudcovská samospráva však nie je záležitosť výlučne sudcov, pretože činnosť sudcovských rád koordinuje Súdna rada SR. Zákon o Súdnej rade SR upravuje ďalšiu pôsobnosť Súdnej rady SR a podrobnosti o spôsobe ustanovenia predsedu a podpredsedu súdnej rady a jej členov, upravuje tiež podrobnosti o organizácii a o vzťahoch k orgánom správy súdnictva a k orgánom sudcovskej samosprávy³⁰. Práve ďalšou pôsobnosťou Súdnej rady SR je koordinovať činnosť sudcovských rád zriadených podľa zákona o súdoch³¹. Sudcovské rady však nie sú vo vzťahu k Súdnej rade SR vo vzťahu hierarchickom, ale v koordinačnom, v zásade sú povinné jej poskytnúť súčinnosť pri výkone jej

²⁹ Pôsobnosť pléna NS SR podľa § 20 zákona č. 757/2004 Z. z.

³⁰ Paragraf 1 zákona č. 185/2002 Z. z. o Súdnej rade Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

³¹ Paragraf 1 písm. e) zákona č. 185/2002 Z. z. o Súdnej rade Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

pôsobnosti (sú povinné na požiadanie Súdnej rady SR poskytnúť jej dokumenty a informácie potrebné pre jej rozhodovanie), pričom člen Súdnej rady SR má právo zúčastniť sa rokovania sudcovskej rady (bez hlasovacieho práva).³²

3.5 Sudcovské rady ako prejav záujmovej samosprávy

*„Záujmová samospráva je komplexný pojem, ktorý tvorí systém právom upravených subjektov, vzťahov, organizácie a činností a ktorý má v priestore demokratického a právneho štátu pevné miesto v oblasti spravovania verejných záležitostí.“*³³ Záujmová samospráva v jej verejnoprávnom význame sa uskutočňuje verejnoprávnymi korporáciami (napríklad komorami zastrešujúcimi slobodné povolanie zriadenými zákonom), ako aj orgánmi sudcovskej samosprávy. Záujmová samospráva sudcov, reprezentovaná orgánmi sudcovskej samosprávy, sa vyznačuje nasledovnými znakmi, ktoré tvoria jej štrukturálne prvky.

3.5.1 Záujmová samospráva sudcov je upravená zákonom

Záujmovou samosprávou disponuje zákonom zriadený subjekt, a to na základe daného zákona. Tento subjekt má spravidla vlastnú právnu subjektivitu. Právo mu dáva dôvod vzniku a akceptuje ho, určuje jeho pôsobnosť a definuje jeho úlohu navonok, ale aj dovnútra subjektu. Záujmová samospráva sudcov je zriadená zákonom definovanými orgánmi sudcovskej samosprávy, **ktorými sú sudcovské rady a kolégiá predsedov sudcovských rád**, tieto nedisponujú vlastnou právnu subjektivitou, ale ich zloženie, kreáciu, či pôsobnosť určuje priamo zákon. Predovšetkým ide o zákon č. 757/2004 Z. z. o súdoch, zákon č. 385/2000 Z. z. o sudcoch a prísediacich, zákon č. 185/2002 Z. z. o Súdnej rade Slovenskej republiky, zákon č. 432/2021 Z. z. disciplinárny súdny poriadok a zákon č. 548/2003 Z. z. o Justičnej akadémii.

Záujmová samospráva sudcov sa realizuje prostredníctvom osôb (sudcov), ktoré majú právny vzťah k týmto orgánom sudcovskej samosprávy (právom definovaným entitám). Záujmová samospráva sudcov sa realizuje prostredníctvom svojich zvolených orgánov a v súlade s právnymi predpismi a vnútornými predpismi, alebo priamo sudcami (ak sudcovská rada na súde nie je zriadená – plní jej úlohy plénum súdu). Záujmovou samosprávou disponujú orgány sudcovskej samosprávy a sudcovia. *„Ide o zákonom označené osoby (personálny princíp) definované ich činnosťou/funkciou a zákonom označené oblasti (vecný princíp) spadajúce do samospravovaných oblastí, ako aj ich vzťahy s orgánmi štátnej správy či inými označenými ústavnými orgánmi.“*³⁴

3.5.2 Záujmová samospráva sudcov je spojená s plnením záujmu, ktorý je spoločným záujmom sudcov i orgánov sudcovskej samosprávy a zároveň ide o záujem verejný

Verejný záujem sudcovskej samosprávy vyplýva z ústavného a zákonného definovania, špecifickosť účelu je upravená vnútornými predpismi, čo v prípade sudcov sú pred-

³² Paragraf 27hh zákona č. 185/2002 Z. z.

³³ GAJDOŠOVÁ, M., KOŠIČIAROVÁ, S. *Záujmová samospráva*. Praha : Leges, 2023, s. 109.

³⁴ GAJDOŠOVÁ, M., KOŠIČIAROVÁ, S. *Záujmová samospráva*. Praha : Leges, 2023, s. 110.

všetkým Zásady sudcovskej etiky. Verejný záujem ako účel orgánu sudcovskej samosprávy predurčuje aj činnosti, ktorými je tento účel napĺňaný; tieto činnosti sú tiež definované zákonmi a vnútornými predpismi (rokovací poriadok sudcovskej rady). Záujmová samospráva sudcov reprezentovaná sudcovskými radami plní verejný účel jednak svojou existenciou a jednak svojimi činnosťami. Tento verejný účel je moderovaný aj nadnárodnými dokumentmi, ktoré spoločne presadzujú dôležité ciele pre samotný výkon funkcie sudcu, ale ktoré taktiež spoločne presadzujú dôležité ciele pre organizáciu súdництва, pre správu a riadenie súdництва (predovšetkým dokumenty Výboru ministrov Rady Európy, Európskej siete súdnych rád, Poradnej rady európskych sudcov, Európskej komisie pre demokraciu prostredníctvom práva – Benátskej komisie).

Vekmi potvrdený ideál nezávislého a nestranného súdництва a záruky spravodlivého procesu vedú k nárokom na funkčný systém výkonu súdництва, ktorý kladie požiadavky na oblasť súdneho rozhodovania, na osobu sudcu, ako aj na správu a riadenie výkonu súdництва. Rozloženie pôsobností v tomto systéme riadenia a správy súdництва postupne zapojilo do jednotlivých procesov aj potenciál osoby sudcu a inštitucionalizovalo samosprávne sudcovské orgány na súdoch. Nadnárodný dokument pre správu súdov odporúča nasledujúce: „*Súdne rady, v tých štátoch, v ktorých sú zriadené, alebo iné nezávislé orgány, ktoré zodpovedajú za správu a riadenie súdov, samotné súdy a/alebo sudcovské profesijné organizácie majú participovať na príprave rozpočtu pre súdny systém. Zapájanie sudcov do správy a riadenia súdov je potrebné podporovať. (...) Orgány, ktoré sú zodpovedné za organizáciu a fungovanie súdneho systému, sú povinné vytvoriť sudcom podmienky, ktoré im umožnia plniť ich poslanie a musia zabezpečiť účinnosť pri ochrane a rešpektovaní sudcovskej nezávislosti a nestrannosti.*“³⁵

Na orgány sudcovskej samosprávy je zákonom prenesený verejný záujem, čiže pôsobí vo verejnom záujme. „*Verejný záujem je tu završený v podobe organizovania vykonávateľov istej činnosti, ktoré sa osamostatnilo od inej organizácie v rámci verejného spravovania.*“³⁶

Verejným záujmom orgánov sudcovskej samosprávy je plniť úlohy, (i) ktorými sa podieľa na správe a riadení súdov a (ii) ktorými chráni práva a oprávnené záujmy sudcov.

Sudcovské rady sa podieľajú na správe a riadení súdov, pričom samotná správa a riadenie súdov má svoju zákonom definovanú úlohu. Tou je *vytvárať súdom Slovenskej republiky podmienky na riadny výkon súdництва najmä v oblasti personálnej, organizačnej, ekonomickej, finančnej, odbornej a dohliadať na riadny výkon súdництва spôsobom a v medziach ustanovených zákonom*. Je tu aj zásadná hranica – *riadenie a správa súdov nesmú zasahovať do rozhodovacej činnosti súdov* (§ 32 ods. 1 a 2 zákona o súdoch). Navyše je tiež zvýraznená (zdupľovaná) zásada právneho štátu – *secundum et intra legem* – *riadenie a správu súdov vykonávajú orgány riadenia a správy súdov v rozsahu*

³⁵ Odporúčanie CM/Rec (2010)12 Výboru ministrov členským štátom o sudcoch: nezávislosť, efektívnosť a zodpovednosť, prijaté Výborom ministrov Rady Európy 17. 11. 2010, „Kapitola V – Nezávislosť, efektívnosť a zdroje“, „Správa súdov“, bod 40., 41. a 32.

³⁶ GAJDOŠOVÁ, M., KOŠIČIAROVÁ, S. *Záujmová samospráva*. Praha : Leges, 2023, s. 114.

a spôsobom ustanoveným zákonom. Na takejto správe a riadení súdov sa podieľajú orgány sudcovskej samosprávy, t. j. sudcovské rady a kolégiá predsedov sudcovských rád.

Sudcovská rada je povinným orgánom, hoci samosprávnym, pretože ak nie je na súde vytvorená, jej pôsobnosť povinne plní plénum. Samosprávny prvok sudcovských rád, jednoznačne ich radiaciach do záujmovej samosprávy, je ustanovený § 26 zákona o sudcoch, ktorý zvyrazňuje ich stavovský charakter, a to v zásade od jeho vyhláseného znenia. Dnes je znenie nasledujúce: *Sudcovské rady zriadené podľa osobitného predpisu vystupujú aj na ochranu práv a oprávnených záujmov sudcov. Ak sa príslušná sudcovská rada nevyjadrí alebo ak nerozhodne vo veciach, ktoré sú jej dané na vyjadrenie alebo rozhodnutie podľa tohto zákona, do 30 dní, postupuje sa ďalej bez jej vyjadrenia alebo rozhodnutia. Vyjadrenie príslušnej sudcovskej rady je však potrebné vyžiadať, ak ide o ustanovenie do vyššej sudcovskej funkcie (§ 15)*. Práve zákonné zakotvenie úloh orgánov sudcovskej samosprávy vystupovať aj na ochranu práv a oprávnených záujmov sudcov, aj sa podieľať na správe a riadení súdov, ich pevne radí do záujmovej samosprávy. Taktiež samotní sudcovia sú teda v dôsledku regulovanej decentralizácie nadaní samosprávnymi oprávneniami v rámci mechanizmu správy a riadenia súdnictva a záujem na výkone nezávislého a nestranného súdnictva je záujmom sudcov, všetkých zložiek štátnej i verejnej moci, občanov i celej občianskej spoločnosti.³⁷

Potenciál osoby sudcu reprezentovaný „zdola vybudovanými“ orgánmi sudcovskej samosprávy je tak spoločiteľom komplexného pojmu správy a riadenia súdnictva, čím sa využíva zrelosť, odbornosť, znalosť a osobná zainteresovanosť na výkone funkcie sudcu pri konkrétnom rozhodovaní v systéme, ktoré mu čo najviac umožní pôsobiť v rámci riadneho výkonu súdnictva, v rámci spoločenstva sudcov svojho súdu i celého štátu. Systémová zapojenosť sudcovských rád do správy a riadenia súdnictva vyplýva zo spoluzodpovednosti sudcov za celkový charakter súdneho systému a zároveň i potencuje hlbšiu spoluzodpovednosť za funkčný systém súdnictva. Verejným záujmom je tak aj spoločenská a právna zodpovednosť sudcov za celkový stav súdnictva.

³⁷ Pre tento argument si dovoľím oponovať Jánovi Škrobákovi, ktorý navrhuje, aby sa pre sudcov nepoužíval v teórii a legislatíve pojem samospráva, ale aby sa pre uvedené používali pojmy „*súčasť sudcov (prokurátorov) na správe a riadení súdov (prokuratúry)*“ a uvádza: „*Ťažšie sa však už pripúšťa, že by mali byť nositeľmi samosprávy osoby, ktoré sú súčasťou štátno-mocenského mechanizmu. Samospráva ako súčasť organizácie štátnej moci? Nie je to oxymoron? Podľa môjho názoru jednoznačne áno a takýto koncept samosprávy považujem za paradoxný. Nie je však len paradoxný – považujem ho za nevhodný a nebezpečný. (...) Je teda tým spoločným záujmom, ktorý si sudcovia „samospravujú“, výkon súdnictva? (...) Výkon súdnictva nie je „spoločným záujmom sudcov“. Výkon súdnictva je záujmom všetkých občanov Slovenskej republiky, ba všetkých jej obyvateľov, ako aj všetkých iných osôb, ktoré na jej území pôsobia. Každý má právo na súdnu a inú právnú ochranu, každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde. Zabezpečiť to je povinnosťou Slovenskej republiky, a nie nejakého samosprávneho spoločenstva.“ ŠKROBÁK, J. Stavovská samospráva v kontexte klasických právnických profesií. In GAJDOŠOVÁ, M., KOŠIČIAROVÁ, S. (eds.) *Stavovská a profesijná organizácia – subjekt verejnej správy*. Trnava : Právnická fakulta Trnavskej univerzity, 2023, s. 202 – 204. Súhlasím s jeho názorom, že sudcovská samospráva nie je porovnateľná so samosprávou slobodných (napr. právnických) povolani zastrešených komorou zo zákona, ale zároveň tvrdím, že ide o osobitný prejav záujmovej samosprávy upravený zákonom – pre sudcov – sudcovskú samosprávu, v jej verejnoprávnom význame.*

3.5.2.1 Pôsobnosť sudcovskej rady

Sudcovská rada ako samosprávny orgán sudcov daných súdov má kompetencie vyjadrené otvoreným výpočtom, každá kompetencia predpokladá zákonné určenie. Kompetencie upravuje § 45 ods. 7 zákona o súdoch, ale zároveň odkazuje aj na rozhodovanie vo veciach, ak tak ustanoví osobitný (iný) zákon. V podstate ide o kompetencie charakteru konzultačného, ale aj personálne-návrhového, či rozhodovacia pôsobnosť. Postupne možno vymenovať jednotlivé pôsobnosti sudcovskej rady tak, ako vyplývajú zo zákona o súdoch a z ďalších zákonov.

3.5.2.1.1 Sudcovská rada sa vyjadruje k návrhu rozpočtu súdu

Podľa zákona o súdoch, súdy sú svojimi príjmami a výdavkami napojené na rozpočet ministerstva spravodlivosti a tvorba podkladov k návrhu rozpočtu súdu je podrobne upravená (§ 83 – 87). Predseda okresného súdu s riaditeľom správy okresného súdu vypracúva vecne odôvodnený návrh rozpočtu, ktorý môže obsahovať aj návrh rozpočtových priorit súdu a tento predkladá do 15. novembra v roku, ktorý predchádza roku, kedy sa pripravuje rozpočet na budúci rok, predsedovi krajského súdu; obdobne pripraví návrh rozpočtu predseda krajského súdu. Predseda krajského súdu zabezpečí vypracovanie podkladov k návrhu rozpočtu za svoj obvod a prerokuje ho s predsedami okresných súdov svojho obvodu. Pripomienky vznesené sudcovskou radou sú súčasťou podkladov pre tvorbu rozpočtu a minister ich prerokuje s predsedami krajských súdov, do 31. decembra sa návrhy rozpočtov za svoje obvody predložia predsedami krajských súdov ministerstvu a Súdnej rade SR.

Na rokovaní sudcovskej rady majú právo byť prítomní predseda a podpredseda súdu a vyjadrovať sa k prerokúvaným otázkam. Sudcovská rada môže prizvať na rokovanie riaditeľa správy súdu, ak je predmetom rokovania rozpočet súdu (§ 45 ods. 8). Tu je podstatná pôsobnosť ministerstva spravodlivosti ako vykonávateľa správy súdov v oblasti finančnej tým, že riadi tvorbu rozpočtu súdov (§ 71 ods. 1 písm. b).

Sudcovská rada má konzultatívne oprávnenie k tvorbe návrhu rozpočtu.

3.5.2.1.2 Sudcovská rada prerokúva správu predsedu súdu o použití rozpočtových prostriedkov

Podľa zákona o súdoch, súčasťou konzultatívnych oprávnení sudcovskej rady je prerokovať správu predsedu súdu o použití rozpočtových prostriedkov. Štandardné plánovanie príjmov a výdavkov a výročné vyhodnotenie má svoje „verejné/interne vypočutie“. Záverečný účet súdov pripravuje ministerstvo spravodlivosti v návrhu záverečného účtu rozpočtovej kapitoly a predkladá sa parlamentu (§ 88).

Sudcovská rada má oprávnenie byť informovaná o použití rozpočtových prostriedkov a má právo sa k tomu vyjadriť, čo zvyšuje jej kompetentnosť konzultovať návrh nového rozpočtu.

3.5.2.1.3 Sudcovská rada prerokúva návrh rozvrhu práce súdu a zaujíma k nemu stanovisko

Rozvrh práce je dôležitý inštrument súdu, pretože sa viaže na dodržanie pravidla zákonného sudcu. Podľa zákona o súdoch, zákonným sudcom je sudca, ktorý vykonáva funkciu sudcu na príslušnom súde a bol určený v súlade so zákonom a s rozvrhom práce

na konanie a rozhodovanie o prejednávanej veci. Ak súd rozhoduje v senáte, zákonnými sudcami sú všetci sudcovia určení podľa rozvrhu práce na konanie a rozhodovanie v senáte (§ 3 ods. 3). Zákon o súdoch ho definuje ako *akt riadenia predsedu súdu, ktorým sa riadi organizácia práce súdu pri zabezpečovaní výkonu súdnictva na príslušný kalendárny rok* a podrobne upravuje jeho náležitosti v § 50 a nasledujúcich. Pri tvorbe rozvrhu práce spolupracuje aj predseda grémia (na okresnom súde, § 15 ods. 4 písm. e), na tvorbe môže spolupracovať aj kolégium krajského súdu, ktoré ho prerokúva na požiadanie predsedom krajského súdu (§ 17 ods. 3 písm. g); predseda kolégia najvyššieho súdu, aj najvyššieho správneho súdu, spolupracuje pri tvorbe rozvrhu práce (§ 21 ods. 4 písm. f, § 24e ods. 4 písm. f).

Rozvrh práce pripravuje predseda súdu (na Mestskom súde v Košiciach podpredseda), najskôr ho prerokuje so sudcami, potom v sudcovskej rade. Predkladá ho na prerokovanie do 1. decembra spolu s výhradami sudcov. Rozvrh práce vydá predseda súdu s uvedením pripomienok a výhrad sudcovskej rady bezodkladne po jeho prerokovaní v sudcovskej rade, najneskôr však do 15. decembra kalendárneho roka, pre nasledujúci rok. Rozvrh práce sa zverejňuje spolu so stanoviskom sudcovskej rady. Táto povinná konzultácia je zabezpečená sankciou – ak predseda súdu nepredloží sudcovskej rade na prerokovanie návrh rozvrhu práce v danej lehote alebo nevydá rozvrh práce v danej lehote, považuje sa takéto konanie predsedu súdu za závažné disciplinárne previnenie (§ 52 ods. 5). Povinná konzultácia so sudcovskou radou je upravená aj pre zmeny a dodatky rozvrhu práce, ktoré sa dotýkajú sudcov a súdnych úradníkov poverených konaním a rozhodovaním (§ 52 ods. 8). Hrozba disciplinárnym konaním predsedovi súdu, ak nespôsobuje spoluprácu s orgánom sudcovskej samosprávy, je relatívne silnou oporou pre udržanie optimálneho stavu spolupráce medzi týmito dvoma orgánmi správy a riadenia súdov. Sudcovská rada pri prerokovaní návrhu rozvrhu práce môže prizvať na rokovanie vedúceho zamestnanca organizačného útvaru ministerstva.

Sudcovská rada má konzultatívne oprávnenia k tvorbe rozvrhu práce.

3.5.2.1.4 Sudcovská rada rozhoduje o námietkach sudcov vo veciach podľa zákona o sudcoch – pôsobnosti v oblasti hodnotenia sudcu

Zákon o súdoch pri tejto zadefinovanej pôsobnosti odkazuje na § 27, § 34 ods. 2 a § 90 ods. 2³⁸ zákona č. 385/2000 Z. z. o sudcoch. Tu je však zmena v dôsledku legislatívneho vývoja. Odkaz na rozhodovanie o námietkach bol relevantný v čase, keď súčasný § 27 – upravujúci ročný štatistický výkaz sudcu – obsahoval hodnotenie sudcu, ktoré sa uskutočňovalo po piatich rokoch výkonu funkcie sudcu, alebo v súvislosti s výberovým konaním, alebo na návrh osoby oprávnenej podať disciplinárny návrh, alebo na žiadosť sudcu. Prieskum rozhodovacej činnosti sudcu v hodnotenom období vykonávala komisia určená sudcovskou radou. Sudcu hodnotil predseda súdu podľa uvedeného prieskumu, podľa stanoviska odvolacích senátov, podľa vlastných poznatkov o sudcovi

³⁸ V § 90 ods. 2 šlo pôvodnú pôsobnosť sudcovskej rady v oblasti platov, ktorá jej už nepatrí – v platových veciach rozhodoval predseda súdu, a o námietkach proti rozhodnutiu predsedu súdu, ak im sám nevyhovelo, rozhodla príslušná sudcovská rada.

a zo stanoviska predsedu kolégia a predsedu senátu. Sudca mal právo vyjadriť sa k hodnoteniu a žiadať jeho doplnenie či spresnenie. Ak predseda námietkam nevyhovel, o námietkach rozhodla sudcovská rada (§ 27 ods. 5 zákona č. 385/2000 Z. z., v znení účinnom v roku 2004 – v čase vydania zákona o súdoch).

Hodnotenie sudcu (v zásade päťročné) je v súčasnosti upravené v § 27a – 27h, pričom obsahuje aj pôsobnosť sudcovských rád. Preto odkaz na § 27 zákona o sudcoch možno systematicky v dôsledku novelizácie tohto zákona použiť ako odkaz na § 27a až 27h zákona o sudcoch, ktoré *de lege lata* upravujú inštitút hodnotenia sudcu. Sudcovská rada tu má takúto pôsobnosť: (i) Personálno-kreatívnu – navrhuje kandidátov do hodnotiacej komisie; Členov trojčlennej hodnotiacej komisie volí a odvoláva Súdna rada SR na päť rokov, pričom návrh môže podať člen Súdnej rady SR, minister, stavovská organizácia sudcov, kolégiá predsedov sudcovských rád a sudcovské rady (§ 27b ods. 2 zákona o sudcoch); (ii) Personálno-hodnotiacu; Pri hodnotení sudcu sa vychádza z jednotlivých skutočností podľa § 27c zákona o sudcoch, jednou z nich je stanovisko sudcovskej rady k dodržiavaniu zásad sudcovskej etiky. Povinnosťou sudcovskej rady [podľa § 27c písm. f) zákona o sudcoch] je predložiť hodnotiacej komisii stanovisko k dodržiavaniu zásad sudcovskej etiky sudcu a ak je hodnoteným sudcom hosťujúci sudca, stanoviská predkladajú sudcovské rady súdov, na ktorých hosťujúci sudca vykonával funkciu sudcu. Prieskum, ktorý je podkladom hodnotenia sudcu, na Najvyššom súde SR a Najvyššom správnom súde SR, *vykonáva trojčlenná komisia určená sudcovskou radou zo sudcov príslušného súdu* (§ 27d ods. 4 zákona o sudcoch); (iii) Personálno-hodnotiacu a konzultatívnu – pôvodné rozhodovanie o námietkach sudcu voči hodnoteniu (ak im nevyhovel predseda súdu) sudcovskou radou je v súčasnosti upravené inak – sudcovská rada už len zaujíma k sporným otázkam stanovisko.³⁹ Toto stanovisko sa však zverejňuje spolu s hodnotením sudcu na webovom sídle ministerstva spravodlivosti.⁴⁰

3.5.2.1.5 Sudcovská rada volí člena výberovej komisie pre výberové konanie na funkciu predsedu súdu

Sudcovská rada má personálnu pôsobnosť pri kreácii predsedov súdov okresných a krajských a Špecializovaného trestného súdu, podľa zákona o súdoch [§ 45 ods. 7 písm. e) a § 37 ods. 5 písm. a)]. Ako vo vyhlásenom⁴¹, tak aj v súčasnom znení zákona o súdoch.

³⁹ Sudca je oprávnený žiadať doplnenie alebo spresnenie hodnotenia v lehote 15 dní od jeho doručenia. Ak sudca takto nepožiadá o doplnenie alebo spresnenie hodnotenia, je hodnotenie sudcu konečné. Ak ten, kto vykonáva hodnotenie sudcu, námietkam sudcu úplne nevyhoví, sudcovská rada súdu, na ktorom sudca vykonáva svoju funkciu, zaujme k sporným otázkam stanovisko, ktoré sa pripojí k hodnoteniu sudcu. Ten, kto vykonáva hodnotenie sudcu, môže na základe stanoviska sudcovskej rady zmeniť hodnotenie sudcu; ak zmení hodnotenie sudcu, takto zmenené hodnotenie sudcu je konečné. Hodnotenie sudcu nie je preskúmateľné súdom (§ 27d ods. 4 a 5 zákona č. 385/2000 Z. z.).

⁴⁰ Ten, kto vykonáva hodnotenie sudcu, zabezpečí zverejnenie hodnotenia sudcu v plnom znení na webovom sídle ministerstva najneskôr do 30 dní odo dňa, kedy sa hodnotenie sudcu stalo konečným; spolu s hodnotením sudcu zverejní aj námietky sudcu, ak boli uplatnené vrátane stanoviska sudcovskej rady, ako aj hodnotenie sudcu zmenené podľa § 27e ods. 5 (§ 27h zákona č. 385/2000 Z. z.).

⁴¹ Podľa vyhláseného § 37 ods. 5 písm. a) zákona č. 757/2004 Z. z., výberové konanie uskutočňuje päťčlenná výberová komisia, ktorá sa skladá z a) dvoch členov volených sudcovskou radou príslušného súdu,

Výberové konanie na predsedu súdu vyhlasuje minister, ktorý ho aj vymenuje na päťročné funkčné obdobie. Je možné aj opakované vymenovanie (§ 36). Sudcovská rada je do tohto procesu zapojená nasledovnou pôsobnosťou. V súčasnosti sa daný § 37 ods. 5 už nečlení na písmená, ale znie takto: *Výberové konanie uskutočňuje päťčlenná výberová komisia. Členov výberovej komisie vymenuje minister z databázy kandidátov na členov výberovej komisie vždy po vyhlásení výberového konania, a to tak, aby jeden člen bol z kandidátov zvolených súdnou radou a traja členovia z kandidátov vymenovaných ministrom. Jedného člena výberovej komisie zvolí na žiadosť ministra sudcovská rada súdu, na ktorom sa funkcia predsedu obsadzuje. Na účely vytvorenia databázy kandidátov na členov výberovej komisie súdna rada volí aspoň dvoch kandidátov a minister vymenúva aspoň šiestich kandidátov; databáza sa zverejňuje na webovom sídle súdnej rady a ministerstva.* Preto aj v zmysle systematickej metódy výkladu je potrebné odkaz na § 37 ods. 5 písm. a) zákona č. 757/2004 Z. z. interpretovať v zmysle súčasného oprávnenia sudcovskej rady nominovať už len jedného člena výberovej komisie na výberové konanie predsedu súdu. Na žiadosť ministra spravodlivosti sudcovská rada súdu, ktorého funkcia predsedu sa má obsadiť, zvolí jedného člena výberovej komisie. Zákon síce neurčuje, že sudcovská rada zvolí jedného člena výberovej komisie spomedzi sudcov daného súdu, ale logika veci tomu nasvedčuje, nakoľko sudcovská rada je orgán sudcovskej samosprávy daného súdu.

Sudcovská rada má personálno-kreačné oprávnenia k výberu iného dôležitého orgánu správy a riadenia súdov – predsedu súdu, pretože spolukreuje orgán, ktorý overuje predpoklady a schopnosti uchádzačov zabezpečiť riadny výkon súdnictva a správy súdu a určí poradie úspešných uchádzačov na túto funkciu (§ 37 ods. 4).

3.5.2.1.6 Sudcovská rada podáva disciplinárny návrh na sudcu

Disciplinárne oprávnenie sudcovskej rady patrí k jej významným oprávneniam – s ohľadom na význam disciplinárnej zodpovednosti pre výkon sudcovskej funkcie. Patrí už k starodávnym oprávneniam (i požiadavkám) záujmovej samosprávy, že disciplinárna zodpovednosť sa vyvodzuje „z vlastného kruhu“.⁴² Je to výraz stavovskej príslušnosti. Zároveň pre vyvodzovanie disciplinárnej zodpovednosti sudcu, ako jednak nástroja na potrestanie či na nápravu sudcu, ako aj nástroja nezávislosti sudcov a súdov⁴³, je potreb-

ak ide o výberové konanie na funkciu predsedu okresného súdu, alebo jedného člena voleného sudcovskou radou krajského súdu a jedného člena voleného kolégiom predsedov sudcovských rád, ak ide o výberové konanie na predsedu krajského súdu, b) jedného člena vymenovaného súdnou radou, c) predsedu súdu vyššieho stupňa alebo ním vymenovaného zástupcu a d) jedného člena vymenovaného ministrom.

⁴² Takto argumentovala aj advokácia v prospech plného zavedenia autonómie samosprávnej advokátskej komory po jej čiastočnom obmedzení na Slovensku v 20. rokoch 20. storočia: advokácia môže mať autonómiu a plnú samosprávu, ak, „... môže brať účasť v prípravnej práci zákona, jestli môže vynesené zákony podrobiť voľnej kritike, jestli konanie svojho advokátskeho povolania môže prevádzať pri najúplnejšej slobode prejavu a jestli disciplinárna vrchnosť pochádza z vlastného kruhu“. In Katona, M. Návrh Sväzu advokátov na Slovensku na obnovenie samosprávy advokátskej komory. In Zprávy Sväzu advokátov na Slovensku, č. 2, v Bratislave, 20. 3. 1926, s. 3.

⁴³ Podrobnejšie pozri: GAJDOŠOVÁ, M. *Disciplinárna zodpovednosť ako inštrument nezávislosti profesie*. Bratislavské právnické fórum 2023 [elektronický dokument] : právna zodpovednosť a autonómia. ISBN 978-80-7160-704-5. Bratislava : Právnická fakulta UK, 2023, s. 70 – 112 [online].

né vnímať nielen tvorbu pravidiel, ktoré upravujú disciplinárne konanie, ale aj pravidlá, ktoré upravujú tvorbu tvorenia disciplinárneho orgánu a návrhovú legitimitáciu (taktiež presah na etické pravidlá sudcov, formulovanie disciplinárneho previnenia a jeho druhov, formulovanie disciplinárneho opatrenia a jeho druhov, a podobne). Disciplinárna zodpovednosť sudcov prechádza svojim vývojom⁴⁴ a v súčasnosti je pre jej vyvodzovanie príslušný zákon o sudcoch a disciplinárny súdny poriadok. Najzásadnejšou ostatnou zmenou je, že o disciplinárnej zodpovednosti sudcov v súčasnosti rozhoduje a disciplinárne opatrenie ukladá Najvyšší správny súd SR v disciplinárnych senátoch (§ 3 zákona č. 432/2021 Z. z.).

Už vyhlásené znenie zákona o sudcoch počítalo s **podnetom sudcovskej rady** adresovaným predsedovi súdu, ktorý bol potom povinný podať návrh na začatie disciplinárneho konania (§ 120 ods. 3 zákona č. 385/2000 Z. z.). V roku 2005, s účinnosťou zákona o súdoch (zákon č. 757/2004 Z. z.), sa úplné návrhové oprávnenie rozšírilo aj na sudcovskú radu, a to proti predsedovi súdu alebo sudcovi príslušného súdu [§ 120 ods. 2 písm. f) zákona č. 385/2000 Z. z., s účinnosťou od 1. 4. 2005]. V súčasnosti návrh na disciplinárne konanie voči sudcovi môže podať minister spravodlivosti, predseda Súdnej rady SR, verejný ochranca práv, predseda súdu a sudcovská rada.⁴⁵

Sudcovskej rade patrí návrhová legitimitácia pri vyvodzovaní disciplinárnej zodpovednosti, a to voči sudcovi i predsedovi daného súdu, ako aj voči hosťujúcemu sudcovi.

3.5.2.1.6.1 Trocha viac k disciplinárnym oprávneniam sudcovských rád pri kreovaní disciplinárneho orgánu pre sudcov a k vyvodzovaniu disciplinárnej zodpovednosti

Sudcovské rady boli pred ostatnou legislatívnou zmenou zásadným spoluúčtovateľom disciplinárnych senátov. Pôvodne trojčlenné prvostupňové disciplinárne senáty boli tvorené predsedom senátu (sudcom), sudcom a inou osobou, odvolacie disciplinárne senáty boli päťčlenné, pričom predseda a dvaja členovia boli sudcovia a dvaja členovia inou osobou (§ 119 ods. 2 zákona č. 385/2000 Z. z.). Tzv. laický prvok vo vyvodzovaní disciplinárnej zodpovednosti sudcov pribudol ešte v roku 2003,⁴⁶ – prvý raz v našej ponovebrovej histórii, laický nie tak celkom, ale právnický, no nesudcovský. Členovia disciplinárnych senátov boli volení Súdnu radou SR na trojročné obdobie do troch databáz. Databázu predsedov senátov tvorili zvolení kandidáti navrhnutí sudcovskými radami. Potom to boli databázy sudcov a iných osôb navrhnutí ministrom spravodlivosti a databázy sudcov a iných osôb navrhnutí Národnou radou SR. Disciplinárny senát bol kreovaný tak, aby v ňom mal zastúpenie kandidát od sudcovskej rady, ministra i parlamentu, pričom predsedovia disciplinárnych senátov boli sudcovia navrhnutí sudcovskými radami.

V súčasnosti je disciplinárny senát päťčlenný, tvorí ho predseda, dvaja sudcovia a dvaja prísediaci. Prísediaci sa vyberajú z databázy náhodným výberom pre každý

⁴⁴ Podrobnejšie pozri: GAJDOŠOVÁ, M. *Disciplinárna zodpovednosť sudcov a súdna moc – úvahy o disciplinárnom orgáne pre sudcov všeobecných súdov*. Ústavné dni : úvahy o zmenách v ústavnej úprave súdnej moci a ich dopady na rozhodovacia činnosť Ústavného súdu Slovenskej republiky – 9. ústavné dni. Roč. 9. ISBN 978-80-574-0008-0. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2021, s. 98 – 120.

⁴⁵ Paragraf 15 zákona č. 432/2021 Z. z.

⁴⁶ Zákon č. 426/2003 Z. z., ktorým sa novelizoval zákon č. 385/2000 Z. z.

disciplinárny návrh zvlášť.⁴⁷ Predseda a dvaja členovia disciplinárneho senátu sú sudcovia Najvyššieho správneho súdu SR, prísediaci sa podľa terajšej úpravy naďalej nazývajú iné osoby zvolené Súdnu radou SR. Táto iná osoba (prísediaci) musí byť občan SR s právnickým vzdelaním a s právnickou praxou aspoň 10 rokov, zároveň nie sudca, nie prokurátor, nie notár, nie súdny exekútor, ani nie člen Súdnej rady SR.⁴⁸ Kandidáta na voľbu prísediaceho disciplinárneho senátu, ktorého volí Súdna rada SR, však v súčasnosti môže podať iba člen Súdnej rady SR. Voľby prísediacich pre disciplinárne senáty upravuje zákon o Súdnej rade SR.⁴⁹ Sudcovské rady teda už nemajú priame oprávnenia spolu-kreovať disciplinárny senát pre sudcov. Sudcovský element pri disciplinárnom orgáne je zachovaný v osobách troch sudcov (sudcov Najvyššieho správneho súdu SR) v rámci päťčlenného disciplinárneho senátu.

Už spomínaná ústavná pôsobnosť Súdnej rady SR vydávať v spolupráci s orgánmi sudcovskej samosprávy zásady sudcovskej etiky je naviazaná aj na vyvodzovanie disciplinárnej zodpovednosti sudcov. Podľa disciplinárneho súdneho poriadku je upravená povinnosť predsedu disciplinárneho senátu, v rámci predbežného šetrenia, vyžiadať si stanovisko orgánu, ktorý etické zásady vydal (prijal), ak sa disciplinárne konanie vedie pre skutok, ktorý môže spočívať v porušení zásad etiky (§ 25 ods. 2)⁵⁰.

3.5.2.1.7 Sudcovská rada spolurozhoduje o niektorých platových veciach sudcov

Pôsobnosť sudcovskej rady podľa § 45 ods. 7 písm. g) zákona o súdoch je odkazom naviazaná na zákon o sudcoch, a to na § 73 ods. 3, na § 75 a na § 79. Pôvodne § 73 ods. 3 zákona o sudcoch určoval, že o priznaní **príplatku sudcu za zastupovanie** rozhodoval predseda príslušného súdu po predchádzajúcom súhlase sudcovskej rady. Od roku 2009 § 73 upravoval príplatok sudcovi za vedenie justičného čakaťa. V dôsledku zákona č. 33/2011 Z. z., ktorý novelizoval zákon o sudcoch, bol § 73 vypustený.

V súčasnosti zákon o sudcoch upravuje platové podmienky sudcu, a to aj príplatky, no príplatok za zastupovanie už neupravuje. Zákon o sudcoch upravuje, že sudcovi patrí základný plat sudcu a príplatok; zároveň upravuje nasledujúce príplatky: – funkčný, – za výkon funkcie sudcu ako hosťujúceho sudcu, – počas dočasného pridelenia, – za vedenie stážistu, – za pohotovosť a – osobitný príplatok. Ďalej zákon upravuje – plat za výkon funkcie sudcu nadčas, – ďalší plat a – vyrovnanie platu.⁵¹ Zákon o sudcoch upravuje funkčný príplatok za riadiacu činnosť počas zastupovania predsedu súdu podpredsedom súdu, alebo sudcom súdu, s poverením zastupovania predsedu súdu.⁵²

⁴⁷ Paragraf 5 a 6 zákona č. 432/2021 Z. z.

⁴⁸ Podrobnejšie podmienky pre inú osobu určuje § 10 zákona č. 432/2021 Z. z.

⁴⁹ Paragraf 27fb zákona č. 185/2002 Z. z.: *Voľba prísediacich sudcov disciplinárnych senátov: (1) Návrh na voľbu prísediaceho sudcu disciplinárneho senátu môže súdnej rade podať člen súdnej rady. (...).*

⁵⁰ Podrobnejšie napr.: BERTOTHYOVÁ, E. Sudcovská etika v dvadsaťročnej histórii Súdnej rady Slovenskej republiky (Pohľad zvnútra). In *Kol. 20 rokov Súdnej rady Slovenskej republiky, Zborník príspevkov z podujatia pri príležitosti 20. výročia vzniku Súdnej rady Slovenskej republiky – 2022*. Bratislava : Súdna rada SR, 2023, s. 66 – 70. Jednotlivé stanoviská Súdnej rady SR sú dostupné na: <https://www.sudnarada.gov.sk/uznesenia-a-stanoviska-sudnej-rady-sr/?csrt=8284138926125281724>.

⁵¹ Paragraf 65 a nasl. zákona č. 385/2000 Z. z.

⁵² Paragraf 68 zákona č. 385/2000 Z. z.

Tento príplatok je upravený bez konzultatívnych alebo iných pôsobností sudcovských rád.

Podľa stavu *de lege lata* jediná pôsobnosť sudcovskej rady sa týka **osobitného príplatku**, a to – pre rozhodnutie predsedu súdu o priznaní a výške osobitného príplatku sa vyžaduje predchádzajúci súhlas sudcovskej rady. Podľa § 75 zákona o sudcoch: *Sudcovi, ktorý bol poverený výkonom činnosti podľa § 27d ods. 1* (čiže ak vykonáva činnosť hodnotiacej komisie, pozn. M. G.), *možno priznať osobitný príplatok, ktorého výška nepresiahne 165,97 eura. O jeho priznaní a výške rozhodne predseda príslušného súdu po predchádzajúcom súhlase sudcovskej rady.* Táto pôsobnosť sudcovskej rady v § 75 je relatívne dlhodobo stabilná a v zásade má konzultatívny i spolu-rozhodovací charakter, pretože rozhodnutie predsedu o priznaní osobitného príspevku sudcovi (vrátane rozhodnutia o jeho výške, maximálne v zákonom ustanovenej sume) nasleduje až po súhlase sudcovskej rady. Zároveň je to oprávnenie predsedu rozhodnúť o ňom, nie zákonná povinnosť.

Je potrebné upozorniť aj na odkaz na § 79, ktorý pôvodne upravoval odmenu pri životnom jubileu. Vo vyhlásenom znení § 79 znel: *Na návrh príslušnej sudcovskej rady môže predseda súdu sudcovi pri dosiahnutí veku 50 rokov priznať odmenu až do výšky jeho funkčného platu.* Tento paragraf bol od 1. 1. 2001 vypustený. Potom platové pomery sudcov upravil zákon č. 670/2002 Z. z. o platových pomeroch sudcov v roku 2003, ktorý opäť upravoval aj odmenu pri životnom jubileu. V ďalšom období patrilo dokonca sudcovskej rade oprávnenie prijať kritériá na priznávanie odmien, odmenu mohol priznať predseda súdu na návrh sudcovskej rady za vykonanie úloh nad rozsah povinností a pri dosiahnutí veku 50 rokov. Zároveň predseda súdu musel sudcovskej rade odôvodniť, ak návrhu nevyhovel (§ 79 v znení účinnom v roku 2004). V roku 2009 boli rozšírené dôvody na priznanie odmeny aj o rôzne mimoriadne výsledky sudcu alebo za splnenie mimoriadnej úlohy. V roku 2011 bol § 79 vypustený (v dôsledku novely zákonom č. 33/2011 Z. z.) a v platnom znení už táto odmena nie je upravená. Platové otázky predsedu a podpredsedu Najvyššieho súdu SR a Najvyššieho správneho súdu SR upravuje zákon č. 120/1993 Z. z. o platových pomeroch niektorých ústavných činiteľov Slovenskej republiky, neupravuje však nijakú pôsobnosť sudcovskej rady.

Pôsobnosť sudcovskej rady v oblasti plátov sudcov je v súčasnosti výlučne naviazaná na priznanie osobitného príplatku sudcovi predsedom súdu – dať svoj predchádzajúci súhlas.

3.5.2.1.8 Sudcovská rada schvaľuje rokovací poriadok sudcovskej rady

Zákon o súdoch upravuje normotvornú pôsobnosť sudcovskej rady, ktorá je výrazom samosprávy a vnútorného samoriadenia. Táto pôsobnosť sudcovskej rady je výlučne samosprávna. Zákon o súdoch však dáva zákonné limity pre rokovanie sudcovskej rady. Zákonným limitom pre rokovanie sudcovskej rady je určenie uznášaniaschopnosti a väčšiny potrebnej na platné uznesenie sudcovskej rady. *Sudcovská rada je uznášaniaschopná, ak sa na jej rokovaní zúčastní nadpolovičná väčšina všetkých jej členov. Na platnosť uznesenia sudcovskej rady je potrebný súhlas nadpolovičnej väčšiny prítomných členov*

(§ 45 ods. 9). Zasadnutia sudcovskej rady sa môže zúčastniť výlučne člen sudcovskej rady a ďalšie osoby, ktoré určuje zákon. *Predseda súdu a podpredseda súdu majú právo byť prítomní na rokovaní sudcovskej rady a vyjadrovať sa k prerokúvaným otázkam. Sudcovská rada môže prizvať na rokovanie riaditeľa správy súdu, ak je predmetom rokovania rozpočet súdu, a vedúceho zamestnanca organizačného útvaru ministerstva podľa § 73, ak je predmetom rokovania rozvrh práce; ak sú tieto osoby prizvané na rokovanie sudcovskej rady, predseda sudcovskej rady im na požiadanie udelí slovo. Na rokovanie sudcovskej rady možno prizvať aj iné osoby, ak tak rozhodne sudcovská rada* (§ 45 ods. 8). Čiže na zasadnutí sudcovskej rady okrem jej členov môže byť prítomný predseda a podpredseda súdu, riaditeľ správy súdu a iné osoby podľa svojho prizvania a rozhodnutia. Tiež má právo sa ho zúčastniť člen Súdnej rady SR (§ 27hh ods. 1 zákona č. 185/2002 Z. z.).

Hlasovanie sudcovskej rady je zo zákona verejné. Tajné hlasovanie sa týka volby predsedu a podpredsedu sudcovskej rady, ktorých si volí sudcovská rada spomedzi seba. Hlasovacie právo na zasadnutí sudcovskej rady má len člen sudcovskej rady, nemá ho však pri rozhodovaní o veciach, ktoré sa ho priamo týkajú (§ 45 ods. 9).

Samosprávny prvok sudcovskej rady vyjadruje aj spôsobilosť sudcovskej rady zohľadniť vlastné pomery a upraviť ich normatívne. Povinnými náležitosťami rokovacieho poriadku, ktorý je povinným interným normatívnym aktom sudcovskej rady, sú podľa zákona o súdoch: (i) podrobnosti o spôsobe rokovania sudcovskej rady, (ii) podrobnosti o hlasovaní sudcovskej rady a (iii) podrobnosti o prijímaní uznesení sudcovskej rady (§ 45 ods. 10). Samotné rokovanie sudcovskej rady má svoje zákonné limity, čiže rokovací poriadok – aj v podrobnostiach – ich musí rešpektovať. Rokovanie sudcovskej rady zvoľáva, navrhuje jeho program a vedie predseda sudcovskej rady alebo ním poverený podpredseda sudcovskej rady. Program rokovania schvaľuje sudcovská rada (§ 45 ods. 5).

Primeraná transparentnosť činnosti sudcovskej rady má tiež svoje zákonné podmienky, zo strany sudcovskej rady i zo strany predsedu súdu. Predseda sudcovskej rady je povinný vhodným spôsobom zabezpečiť zverejnenie informácií o činnosti sudcovskej rady, najmä termín zasadnutia sudcovskej rady, návrh programu, uznesenia sudcovskej rady a zápisnicu zo zasadnutia sudcovskej rady. Predseda súdu je povinný na žiadosť predsedu sudcovskej rady zverejniť informácie o činnosti sudcovskej rady (§ 45 ods. 11).

3.5.2.1.9 Sudcovská rada na požiadanie predsedu súdu zaujíma stanoviská vo veciach patriacich do pôsobnosti predsedu súdu

Táto pôsobnosť podľa zákona o súdoch je v zásade povinnosťou sudcovskej rady, vyjadruje však zákonný priestor pre vzájomné rokovanie a spoluprácu medzi predsedom súdu a sudcovskou radou. Spolupráca a koordinácia teda prichádza do úvahy v prípade zváženia predsedu súdu, že vo veciach, ktoré sú jeho výlučnou pôsobnosťou, požiada o stanovisko sudcovskú radu. Zodpovednosť za výkon funkcie predsedu je však na ňom samotnom a je regulovaná najmä zákonom o súdoch a zákonom o sudcoch. Ide o zákonný podklad pre koordináciu v oblasti správy a riadenia súdov, pretože ako predseda, tak

sudcovské rady sú orgánmi správy a riadenia súdov, pričom je tu zachovaná koordinácia na úrovni správy súdov a sudcovskej samosprávy, lebo sudcovské rady vystupujú aj na ochranu práv a oprávnených záujmov sudcov. Podľa zákona o súdoch predseda súdu zabezpečuje riadenie súdov v oblasti výkonu súdnictva najmä a) rozvrhom práce, b) výkonom dohľadu nad dodržiavaním dôstojnosti a plynulosti súdneho konania a zásad sudcovskej etiky, c) využívaním výsledkov vnútornej revízie, d) vybavovaním sťažností (§ 49). V týchto oblastiach môže predseda súdu požiadať sudcovskú radu o zaujatie stanoviska.

3.5.2.1.10 Ďalšie pôsobnosti sudcovskej rady podľa zákona o súdoch – zvolat' plénum, zvolit' člena výberovej komisie pre výberové konanie na predsedu súdu, navrhnuť odvolanie predsedu súdu

Sudcovská rada má pôsobnosť rozhodovať v niektorých veciach ustanovených zákonom, zároveň však má aj ďalšie pôsobnosti (iné ako rozhodovať), ktoré priamo upravujú jednotlivé zákony, a to pôsobnosť v oblasti personálno-kreačnej, konzultačnej, volebnej (reprezentačnej) i iníciačnej.

Do osobitne nevyčlenenej pôsobnosti sudcovskej rady (pôsobnosť sudcovskej rady je v zásade sústredená do § 45) – ešte podľa zákona o súdoch - možno uviesť pôsobnosť **ohľadom zvolania pléna súdu**. Sudcovia príslušného súdu tvoria jeho plénum, pričom plénum zvoláva predseda súdu. **Predseda súdu je povinný zvolat' plénum, ak o to písomne požiada** najmenej tretina sudcov alebo **nadpolovičná väčšina všetkých členov sudcovskej rady s návrhom programu rokovania**. Ak predseda plénum nezvolá do 10 dní od doručenia takej žiadosti, kompetencia zvolat' plénum súdu prechádza na predsedu alebo podpredsedu sudcovskej rady. Na súde, kde sudcovská rada nie je zvolená, zvolá v tomto prípade plénum iný sudca, ktorý je funkčne najstarší (§ 12). Obdobné platí aj pre plénum Najvyššieho súdu SR a jeho zvolanie tiež môže iniciovať nadpolovičná väčšina členov sudcovskej rady, prípadne ho priamo zvolat' (§ 20), rovnako tiež to platí aj pre iniciovanie zvolania, alebo priamo zvolania pléna Najvyššieho správneho súdu SR (§ 24d).

Podľa zákona o súdoch predsedu súdu (okrem NS SR a NSS SR) vymenúva minister spravodlivosti na päť rokov zo sudcov, ktorí boli úspešní vo výberovom konaní a ktorí nie sú členmi Súdnej rady SR. Už spomenutá **pôsobnosť sudcovskej rady je tu upravená v povinnosti sudcovskej rady na súde, kde sa funkcia predsedu obsadzuje, zvolit' na žiadosť ministra spravodlivosti jedného člena z päťčlennej výberovej komisie**. Členov výberovej komisie vymenuje minister z databázy kandidátov na členov výberovej komisie vždy po vyhlásení výberového konania, a to tak, aby jeden člen bol z kandidátov zvolených Súdnou radou SR a traja členovia z kandidátov vymenovaných ministrom. Piaty člen je zvolený danou sudcovskou radou (§ 37).

Jedným zo spôsobov zániku funkcie predsedu súdu je jeho odvolanie z funkcie ministrom spravodlivosti.⁵³ Práve **negatívne personálno-kreačné oprávnenie sudcovskej rady je vyjadrené v jej pôsobnosti – v oprávnení navrhnuť ministrom spravodlivos-**

⁵³ Paragraf 38 ods. 1 písm. c) zákona č. 757/2004 Z. z.

ti odvolanie „svojho“ predsedu súdu, pričom minister nie je týmto návrhom viazaný, ale musí o ňom rozhodnúť do 60 od doručenia.⁵⁴

3.5.2.1.11 Ďalšia pôsobnosť sudcovskej rady podľa zákona o sudcoch

Okrem už dosiaľ uvedených pôsobností sudcovskej rady, ktoré sú upravené výlučne v zákone o sudcoch, je potrebné uviesť ďalšie pôsobnosti aj v ich jednotlivom členení.

a) Sudcovská rada rozhoduje:

Dôležitá rozhodovacia pôsobnosť sudcovskej rady je pôsobnosť byť druhostupňovým orgánom pri prideliovaní vecí sudcovi podľa rozvrhu práce. Patrí k **základným právam sudcu, že má právo na prideliovanie vecí podľa rozvrhu práce** (§ 50 a 51 zákona o súdoch) tak, aby ich mohol prejednať a rozhodnúť bez zbytočných prietahov. **Ak sudca namietne, že nie sú mu veci prideliované takým spôsobom a ak predseda súdu jeho námietkam nevyhoví, o námietkach rozhodne príslušná sudcovská rada** (§ 34 ods. 3 zákona o sudcoch). Individuálna ochrana sudcu orgánom sudcovskej samosprávy je významnou pôsobnosťou sudcovskej samosprávy.

b) Sudcovská rada dáva predchádzajúce vyjadrenie alebo stanovisko:

Podľa zákona o sudcoch sudcovská rada dáva predchádzajúce vyjadrenie **pri ustanovení sudcu do vyššej sudcovskej funkcie, a to do funkcie predsedu senátu**. Do funkcie predsedu senátu vymenuje predseda súdu sudcu zo sudcov daného súdu na základe výsledkov výberového konania a po predchádzajúcom vyjadrení sudcovskej rady. Ak sa má vymenovať predseda senátu NS SR a predseda senátu NSS SR, je potrebné aj vyjadrenie príslušného kolégia (§ 15 ods. 1). Zákon o sudcoch upravuje pôsobnosť sudcovskej rady spôsobom, ktorý jej určuje povinnosti, pričom však spôsobom takým, ktorý rešpektuje aj jej nesplnenie povinnosti sa vyjadriť alebo rozhodnúť. Pretože ak sa sudcovská rada nevyjadrí alebo nerozhodne do 30 dní, postupuje sa ďalej aj bez jej vyjadrenia alebo rozhodnutia. Práve táto pôsobnosť – dať vyjadrenie pri ustanovení sudcu do funkcie predsedu senátu je však obligatórnou súčasťou procesu ustanovenia sudcu do vyššej funkcie (§ 26). Vyššie sudcovské funkcie sú predseda senátu, tiež predseda grémia a predseda kolégia, títo nie sú predstaviteľmi správy súdov. Pri voľbe predsedu grémia a predsedu kolégia sudcovská rada nemá upravené pôsobnosti. Pri odvolaní a uvoľnení z vyššej sudcovskej funkcie sa nevyžaduje spolupráca sudcovskej rady, no predsedu senátu možno z funkcie odvolať iba na základe právoplatného disciplinárneho rozhodnutia (§ 16 ods. 1).

Sudcovská rada dáva predchádzajúce vyjadrenie **pri prerušení funkcie sudcu**. Ide o prípad, keď minister spravodlivosti po vyjadrení sudcovskej rady môže vyhovieť žiadosti sudcu o prerušenie výkonu funkcie sudcu z **vážnych rodinných alebo osobných dôvodov**. Prerušenie nemôže trvať viac ako päť rokov (§ 24 ods. 5).

Fakultatívne stanovisko sudcovskej rady (– ak si ho predseda súdu vyžiada –) sa viaže na posudzovanie žiadosti, v ktorej má **predseda súdu povoliť sudcovi plnenie funkčných povinností v domácom prostredí** (§ 41 zákona o sudcoch). V zásade sudca vykonáva svoju funkciu v úradných miestnostiach súdu. Pripúšťa sa však, že sudcovi,

⁵⁴ Paragraf 38 ods. 3 písm. b) a ods. 4 zákona č. 757/2004 Z. z.

ktorý nie je disciplinárne stíhaný, môže predseda súdu na základe jeho žiadosti povoliť v odôvodnených prípadoch, aby plnil svoje funkčné povinnosti v domácom prostredí, a to v rozsahu určenom zásadami prijatými súdnou radou po dohode s ministrom. Ak predseda súdu žiadosti sudcu nevyhovie, musí zamietnutie žiadosti odôvodniť. Keďže predseda súdu môže vykonávať kontrolu plnenia funkčných povinností sudcu v domácom prostredí, predseda súdu je oprávnený zrušiť toto povolenie, aj s uvedením dôvodu. Prvým dôvodom zrušenia povolenia je nedostatočný výkon funkcie sudcu alebo porušenie sudcovských povinností. Druhým dôvodom je právoplatné disciplinárne rozhodnutie, ktorým bol sudca uznaný za vinného zo spáchania disciplinárneho previnenia. Fakultatívne stanovisko sudcovskej rady sa viaže na oprávnenie predsedu súdu pri posudzovaní žiadosti sudcu o povolenie plniť funkčné povinnosti v domácom prostredí – vyžiadať si stanovisko sudcovskej rady, tiež stanovisko príslušných predsedov senátov a predsedov kolégií a grémií. Fakultatívne stanovisko sudcovskej rady sa viaže aj na rozhodnutie predsedu súdu o zrušení tohto povolenia pri nedostatočnom výkone funkcie sudcu alebo pri porušení sudcovských povinností.

Obligatórne vyjadrenie sudcovskej rady sa vyžaduje pri konaní vo veci náhrady škody, o ktorej na prvom stupni rozhoduje predseda súdu, kde sudca funkciu vykonáva, alebo pred smrťou vykonával. **K spôsobu a rozsahu náhrady škody sa vyjadří sudcovská rada** (§ 114 ods. 1). Ustanovenia o náhrade škody upravuje zákon o sudcoch v § 103 – 114 (predovšetkým tu upravuje prevenčnú povinnosť správy súdu na predchádzanie škodám, zodpovednosť za škodu spôsobenú rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom, zodpovednosť štátu, zodpovednosť za škodu na odložených veciach, náhradu škody pri úrazoch a chorobách z povolania, náhradu za stratu na plate, náhradu za bolesť a sťaženie spoločenského uplatnenia, jednorazové mimoriadne odškodnenie a odškodnenie pozostalých a rodinných príslušníkov).

c) Sudcovská rada dáva obligatórny súhlas:

Podľa zákona o sudcoch sudcovská rada dáva súhlas v prípade, ak **sa sudca, ktorému bol prerušený výkon funkcie sudcu, chce znova ujať funkcie sudcu na určitý čas**. Tu je potrebný súhlas predsedu súdu a súhlas sudcovskej rady. Sudca, ktorému bol prerušený výkon funkcie sudcu ministrom, sa so súhlasom predsedu súdu a sudcovskej rady **môže na určitý čas** znova ujať funkcie sudcu na súde, na ktorom vykonával funkciu sudcu pred prerušením výkonu funkcie sudcu, alebo na inom súde, na ktorý bol preložený alebo dočasne pridelený súdnou radou, ak je na príslušnom súde dočasne voľné miesto sudcu určené ministrom podľa zákona o súde. Termín nástupu a čas trvania výkonu funkcie v tomto prípade určí predseda súdu po dohode so sudcom (§ 24 ods. 8).

Ďalšia pôsobnosť sudcovskej rady dať súhlas podľa zákona o sudcoch je **zvyšovanie kvalifikácie sudcu**. Zvyšovanie kvalifikácie sudcu je proces, s ktorým súvisí aj udelenie študijného voľna (kedy sudcovi patrí funkčný plat), preto má tento proces svoje pravidlá. Zvyšovaním kvalifikácie sa rozumie nadobudnutie vedomostí a zručností potrebných na výkon funkcie sudcu na súde vyššieho stupňa, na výkon osobitnej špecializácie alebo na výkon riadiacej funkcie v správe súdov. Zvyšovanie kvalifikácie

sudcu sa zabezpečuje aj vzdelávaním sudcov na slovenských a zahraničných vzdelávacích inštitúciách, prípadne študijnými odbornými pobytmi na Slovensku alebo v zahraničí na súdnych inštitúciách, maximálne jeden rok (§ 35 ods. 2). Zvyšovaním kvalifikácie je tiež ďalšie vysokoškolské štúdium v odbore potrebnom na výkon funkcie sudcu, vykonanie rigoróznej skúšky, ako aj iné špeciálne štúdium na vysokých školách alebo na iných výchovno-vzdelávacích zariadeniach v Slovenskej republike alebo v zahraničí, ak sú za také uznané (§ 37). Pôsobnosť sudcovskej rady je vyjadrená v spoluúčasti s predsedom súdu pri jeho rozhodnutí o súhlase so zvýšením kvalifikácie sudcu. *Na žiadosť sudcu môže predseda súdu so súhlasom príslušnej sudcovskej rady a v prípade zvyšovania kvalifikácie v zahraničí aj so súhlasom ministra vydať rozhodnutie o súhlase so zvýšením kvalifikácie sudcu, ak je toto zvýšenie kvalifikácie v súlade s požiadavkami na výkon funkcie (§ 37 ods. 3).*

d) Sudcovská rada volí člena výberovej komisie na voľné miesto sudcu:

Sudcovská rada volí člena výberovej komisie na každé voľné miesto sudcu a na voľné miesto host'ujúceho sudcu určené ministrom pre výberové konanie. Výberové konania na funkciu sudcu sú upravené zákonom o sudcoch (§ 28 až 28f). Pri výberovom konaní sa na zložení výberovej komisie zúčastňuje zvolením jedného člena sudcovská rada, pri hromadnom výberovom konaní jedného člena volí kolégium predsedov sudcovských rád, a to do päťčlennej výberovej komisie.⁵⁵ Sudcovská rada má pri voľbe člena výberovej komisie nasledovné obmedzenie: *Za kandidáta na člena výberovej komisie možno zvoliť alebo vymenovať len osobu, ktorá má morálne a odborné predpoklady na nestranný výkon funkcie člena výberovej komisie, ktorá je spôsobilá posúdiť uchádzača podľa § 28 ods. 4 a ktorá pôsobí najmä v sektore vysokých škôl, neziskovom sektore alebo vykonáva právnické povolanie; to platí aj pre voľbu člena výberovej komisie voleného sudcovskou radou, kolégiom súdu a kolégiom predsedov sudcovských rád (§ 29 ods. 3).* Pri vymenovaní členov výberovej komisie predseda súdu alebo predseda Súdnej rady SR vymenuje aj náhradníkov, vždy z danej databázy. Na žiadosť predsedu súdu alebo predsedu súdnej rady určí náhradníkov aj sudcovská rada, príslušné kolégium súdu a kolégium predsedov sudcovských rád (§ 29 ods. 5).

Pri personálno-kreačných oprávneniach orgánov sudcovskej samosprávy je potrebné uviesť aj **pôsobnosť kolégia predsedov sudcovských rád, ktoré volí do päťčlennej výberovej komisie pre výberové konanie na funkciu stážistu jedného člena**, a to na žiadosť Súdnej rady SR (§ 149d zákona o sudcoch).

⁵⁵ Členov výberovej komisie vždy po vyhlásení výberového konania a) **vymenuje predseda súdu z databázy kandidátov na členov výberovej komisie** tak, aby jeden člen bol vymenovaný z kandidátov navrhnutých súdnou radou a dvaja členovia boli vymenovaní z kandidátov navrhnutých ministrom; **jedného člena výberovej komisie zvolí na žiadosť predsedu súdu sudcovská rada a príslušné kolégium súdu**, na ktorom sa voľné miesto obsadzuje, b) **vymenuje predseda súdnej rady, ak ide o hromadné výberové konanie z databázy kandidátov na členov výberovej komisie**, tak, aby dvaja členovia boli vymenovaní z kandidátov navrhnutých súdnou radou a dvaja členovia boli vymenovaní z kandidátov navrhnutých ministrom; **piateho člena výberovej komisie zvolí na žiadosť predsedu súdnej rady príslušné kolégium predsedov sudcovských rád.** (§ 29 ods. 1 zákona č. 385/2000 Z. z.).

3.5.2.1.12 Ďalšia pôsobnosť sudcovskej rady podľa zákona o Súdnej rade Slovenskej republiky

Sudcovská samospráva má svoju zákonnú úpravu aj v zákone o Súdnej rade SR. Ďalšou pôsobnosťou Súdnej rady SR je koordinovať činnosť sudcovských rád zriadených podľa zákona o súdoch⁵⁶.

a) Voľba a odvolanie členov Súdnej rady SR (9 sudcov) sudcami

Najrozsiahlejšia úprava v zákone o Súdnej rade SR, týkajúca sa sudcovských rád, je **úprava spôsobu ustanovovania členov Súdnej rady SR, a to voľba i odvolanie členov Súdnej rady SR sudcami**. Tieto pravidlá sú obsiahnuté v § 10 až 23 a § 26 až 27 (samozrejme aj v čl. 141a Ústavy). Voľba členov súdnej rady sudcami sa koná na základe ich všeobecného, rovného a priameho volebného práva tajným hlasovaním a sudcovia volia členov Súdnej rady SR – sudcov. Predsedovia sudcovských rád zabezpečujú zoznam sudcov, a to predseda sudcovskej rady NS SR a predseda sudcovskej rady NSS SR (volia jedného člena Súdnej rady SR – sudcu). Ďalšie zoznamy sudcov zabezpečujú pre príslušný volebný obvod predsedovia sudcovských rád krajských súdov v spolupráci s predsedami sudcovských rád v tomto volebnom obvode. O námietkach vo veciach zápisu do zoznamu sudcov rozhoduje hlavná volebná komisia. Osem členov Súdnej rady SR je zvolených zo sudcov okresných a krajských súdov, Špecializovaného trestného súdu alebo správneho súdu. Medzi navrhovateľmi kandidáta na člena Súdnej rady SR (sudcu) je sudcovská rada, stavovská organizácia sudcov, a najmenej 10 sudcov z volebného obvodu. Volebné obvody sú územne rozdelené na štvormandátový západoslovenský volebný obvod (KS BA, KS TT, KS NT, KS TN), dvojmandátový stredoslovenský (KS BB, KS ZA), dvojmandátový východoslovenský volebný obvod (KS KE, KS PV).

Sudcovské rady majú svoje pôsobnosti vo volebných orgánoch pre tieto voľby, a to v hlavnej volebnej komisii, volebnej komisii pre NS SR a NSS SR, volebnej komisii pre volebné obvody. Členmi hlavnej volebnej komisie sú zástupcovia sudcovských rád najvyššieho súdu, najvyššieho správneho súdu a Špecializovaného trestného súdu, a to vždy jeden z členov za každú sudcovskú radu, a zástupcovia kolégií predsedov sudcovských rád, a to vždy jeden z členov kolégia predsedov sudcovských rád za každé kolégium. Sudcovské rady a kolégiá predsedov sudcovských rád zvolia svojich zástupcov v hlavnej volebnej komisii najneskôr do 15 dní odo dňa vyhlásenia volieb. Členovia hlavnej volebnej komisie zvolia spomedzi seba predsedu hlavnej volebnej komisie; ak nemožno predsedu určiť voľbou, určí sa žrebovom; žrebovanie riadi vekom najstarší člen hlavnej volebnej komisie (§ 12 ods. 3 zákona č. 185/2002 Z. z.). Volebná komisia je päťčlenná a jej členov volí zhromaždenie sudcov bezprostredne pred začatím volieb.

Sudcovské rady majú oprávnenie podať návrh kandidáta na člena Súdnej rady SR. Návrh kandidáta sa doručuje predsedovi súdnej rady a ten do 30 dní pred dňom konania volieb odovzdá všetky doručené návrhy kandidátov predsedovi hlavnej volebnej komisie. **Ak návrh kandidáta podáva sudcovská rada, k návrhu kandidáta pripojí výpis uznesenia zo svojho zasadnutia, z ktorého musí byť zrejmé, že návrh bol**

⁵⁶ Paragraf 4 ods. 1 písm. e) zákona č. 185/2002 Z. z. o Súdnej rade Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

schválený ustanoveným spôsobom. Ak návrh kandidáta podáva záujmová stavovská organizácia sudcov, k návrhu kandidáta priloží doklad o registrácii a výpis uznesenia zo zasadnutia príslušného orgánu. Ak návrh kandidáta podáva najmenej desať sudcov, k návrhu kandidáta sa pripojí zoznam, ktorý obsahuje meno, priezvisko, rodné číslo a podpis sudcov, ktorí návrh predkladajú (§ 13 ods. 2 zákona č. 185/2002 Z. z.).

Voľby sa konajú na zhromaždeniach sudcov. **Sudcovské rady majú svoje oprávnenia pri určení miesta konania zhromaždenia, kde sa budú konať voľby.** Miesto konania zhromaždenia sudcov určí najneskôr 15 dní pred dňom konania volieb predseda sudcovskej rady Najvyššieho súdu SR po dohode s predsedom sudcovskej rady Najvyššieho správneho súdu SR pre zhromaždenie sudcov Najvyššieho súdu SR a sudcov Najvyššieho správneho súdu SR, predseda sudcovskej rady Špecializovaného trestného súdu pre zhromaždenie sudcov Špecializovaného trestného súdu, predseda sudcovskej rady krajského súdu pre zhromaždenie sudcov obvodu tohto súdu, predseda sudcovskej rady správneho súdu pre zhromaždenie sudcov tohto súdu.

Sudcovským radám sa doručuje zápisnica o priebehu a výsledkoch hlasovania. Volebná komisia vyhotoví v dvoch vyhotoveniach zápisnicu o priebehu a výsledkoch hlasovania, ktorú podpíšu všetci členovia volebnej komisie. Ak niektorý z členov volebnej komisie zápisnicu o priebehu a výsledkoch hlasovania nepodpíše, uvedú sa v nej dôvody, pre ktoré ju nepodpísal. Volebná komisia odovzdá zápisnicu o priebehu a výsledkoch hlasovania spolu s volebnou dokumentáciou zástupcovi hlavnej volebnej komisie a jedno vyhotovenie zápisnice o priebehu a výsledkoch hlasovania odovzdá predsedovi príslušnej sudcovskej rady. Ten zabezpečí bezodkladné zverejnenie výsledkov hlasovania v obvode sudcovskej rady vhodným spôsobom. (§ 20 ods. 1 a 3 zákona č. 185/2002 Z. z.)

Zánik funkcie člena Súdnej rady SR – sudcu, je možné viazať aj na jeho odvolanie. Medzi oprávnenými podať **návrh na odvolanie člena Súdnej rady SR – sudcu** – je sudcovská rada, ale v zmysle – nadpolovičná väčšina sudcovských rád v príslušnom volebnom obvode. Odvolanie člena Súdnej rady SR za NSS SR a NS SR je platné, ak sa za jeho odvolanie vyslovila nadpolovičná väčšina sudcov oprávnených voliť tohto člena súdnej rady. Odvolanie člena Súdnej rady SR (jedného z ôsmich členov – sudcov – volených vo volebných obvodoch) je platné, ak sa za jeho odvolanie vyslovila nadpolovičná väčšina všetkých sudcov oprávnených voliť v príslušnom volebnom obvode.

b) Voľba predsedu a podpredsedu Najvyššieho súdu SR a Najvyššieho správneho súdu SR
Ďalšia pôsobnosť sudcovských rád upravená v zákone o Súdnej rade SR je v pravidlách pre spôsob **voľby a odvolania predsedu a podpredsedu Najvyššieho súdu SR a Najvyššieho správneho súdu SR** (§ 27a až 27f).

Ustanovovanie predsedu a podpredsedu NS SR a NSS SR je upravené Ústavou SR, vymenúva ich na päť rokov prezident na návrh Súdnej rady SR (čl. 145). Pred tým sa uskutočnia voľby v Súdnej rade SR. **Sudcovská rada má v tomto procese návrhové oprávnenie,** pretože kandidáta na predsedu a podpredsedu týchto dvoch vrcholných súdov predkladá Súdnej rade SR člen Súdnej rady SR, sudcovská rada, stavovská organizácia sudcov alebo minister spravodlivosti, tiež plénum príslušného súdu a sudca príslušného vrcholného súdu (§ 27a).

3.5.2.1.13 Ďalšia pôsobnosť sudcovskej rady podľa zákona o Justičnej akadémii

Justičná akadémia je právnická osoba, ktorá je rozpočtovou organizáciou Ministerstva spravodlivosti SR a hospodári s prostriedkami účelovo určenými v štátnom rozpočte na vzdelávanie sudcov, prokurátorov, súdnych úradníkov, asistentov sudcov Najvyššieho súdu SR, asistentov sudcov Najvyššieho správneho súdu SR a asistentov prokurátora, so sídlom v Pezinku. Justičná akadémia je vzdelávacia inštitúcia s celoštátnou pôsobnosťou, ktorá zabezpečuje, organizuje a vykonáva celoživotné vzdelávanie a ďalšie činnosti.⁵⁷ Jednou z jej činností je aj odborná justičná skúška pre vyššieho súdneho úradníka a pre právneho čakaťa a prokuratúry.⁵⁸ Z organizačného členenia Justičnej akadémie je potrebné uviesť, že má orgány, a to radu akadémie a riaditeľa akadémie, a na zabezpečenie činnosti akadémie a jej orgánov slúži kancelária akadémie (§ 4). Nadnárodné požiadavky pre vzdelávanie sudcov sú nasledujúce: „Počiatočné vzdelávanie ako aj celoživotné vzdelávanie je právom a povinnosťou pre sudcov. Toto vzdelávanie sa musí organizovať pod dohľadom súdnej moci. Vzdelávanie je dôležitým prvkom ochrany nezávislosti sudcov ako aj kvality a efektivity súdneho systému.⁵⁹ Sudcom musí byť poskytnuté teoretické a praktické vzdelávanie tak na začiatku, ako aj počas výkonu funkcie, ktoré je plne hradené zo štátnych prostriedkov, vrátane ekonomických, sociálnych ako aj kultúrnych potrieb v súvislosti s vykonávaním funkcie sudcu. Intenzita a dĺžka vzdelávania sú determinované predchádzajúcimi profesionálnymi skúsenosťami. Nezávislý orgán v súlade so zásadou vzdelávacej samosprávy musí zabezpečiť, aby vzdelávanie sudcov tak na začiatku, ako aj počas výkonu funkcie viedlo k otvorenosti, kompetentnosti a nestrannosti, ktoré sú vlastné sudcovskej funkcii.“⁶⁰

Pôsobnosť sudcovských rád vo vzťahu k Justičnej akadémii je zákonom určená ako iniciatívna v oblasti personálno-kreačnej, pretože sudcovská rada môže podávať návrh na výber členov pedagogického zboru, pričom výber uskutoční rada akadémie. Rada akadémie ako najvyšší orgán akadémie je desaťčlenný orgán, z ktorých piatich volí Súdna rada SR z radov sudcov a piatich členov vymenúva minister spravodlivosti, pričom dvoch členov rady vymenúva minister na návrh generálneho prokurátora. Funkčné obdobie členov rady je päťročné a môže sa zastať aj opakovane (§ 6 ods. 1 a 3). Pedagogický zbor Justičnej akadémie zabezpečuje vzdelávanie na jednotlivých úsekoch akadémie, zabezpečuje tiež navrhovanie obsahu, metodiky výučby a hodnotenia. Pedagogický zbor pôsobí na jednotlivých katedrách a skladá sa z vedúcich katedier a externých členov (§ 11 ods. 1 a 2). Pôsobnosť sudcovskej rady je upravená v § 11 ods. 3 zákona o Justičnej akadémii. Sudcovská rada je jedným z oprávnených navrhovateľov – popri ministrovi spravodlivosti, Súdnej rade SR, generálnom prokurátorovi, rade prokurátorov a riaditeľovi Justičnej akadémie – môže podať návrh na výber členov pedagogic-

⁵⁷ Paragraf 2 a 3 zákona č. 548/2003 Z. z. o Justičnej akadémii a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁵⁸ Paragraf 12 zákona č. 548/2003 Z. z. o Justičnej akadémii a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁵⁹ Poradná rada európskych sudcov (CCJE): *Magna charta sudcov (Základné princípy)*, Štrasburg, 17. až 19. 11. 2010, „Záruky nezávislosti“, bod 8.

⁶⁰ Odporúčanie CM/Rec (2010)12 Výboru ministrov členskými štátom o sudcoch: nezávislosť, efektívnosť a zodpovednosť, prijaté Výborom ministrov Rady Európy 17. 11. 2010, „Kapitola VI – Postavenie sudcu“, „Vzdelávanie“, body 56 – 57.

kého zboru, a to zo sudcov, prokurátorov alebo z iných osôb, ktoré majú vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa dosiahnuté štúdiom v Slovenskej republike alebo majú uznaný diplom o vysokoškolskom vzdelaní druhého stupňa vydaný zahraničnou vysokou školou a majú najmenej päť rokov odbornej praxe. Pôsobnosť sudcovskej rady je iniciatívno-personálne-kreačná, teda spolupracuje pri personálnom obsadzovaní pedagogického zboru Justičnej akadémie.

3.5.3 Činnosť sudcovských rád má právnu povahu verejnej moci

Sudcovská rada v zákonom určených činnostiach vystupuje v pozícii orgánu verejnej správy. Teda nevykonáva štátnu správu, ale verejnú správu. K nositeľom, ktorým je činnosť verejnej správy prisudzovaná, patrí aj samospráva (územná a záujmová), pričom „*verejná správa je jednou zo základných súčastí verejnej moci*“. Podľa Kukliša verejná správa má mnoho podôb, ktoré podliehajú vývoju, no ich spoločným menovateľom je, i mala by byť, služba verejnosti.⁶¹

3.5.4 Zloženie sudcovskej rady ako orgánu sudcovskej samosprávy

Záujmová samospráva sudcov sa viaže na orgány sudcovskej samosprávy a na sudcov samotných, teda patrí tým, ktorí ju v súlade so zákonom a internými predpismi vykonávajú. Záujmová samospráva sudcov sa viaže na spoločenstvo jednotlivcov definovaných určitou činnosťou (vykonávajú funkciu sudcu), spojených spoločným záujmom, ktorý je aj záujmom verejným a toto spoločenstvo je zastrešené samosprávnym orgánom zriadeným zákonom. Je tu prítomné oživenie princípu personality v práve⁶², a zároveň je tu dôležitý vecný princíp.

Zákon upravuje orgány sudcovskej samosprávy, teda sudcovské rady a kolégiá predsedov sudcovských rád, ale aj predsedu a podpredsedu sudcovskej rady, člena sudcovskej rady a taktiež ako orgán sudcovskej samosprávy v určitých situáciách vystupuje aj plénum.

Zloženie sudcovskej rady je zákonom o súdoch koncipované tak, aby vyjadriло potreby konkrétneho súdu. Určená je dolná a horná hranica počtu jeho členov – sudcov. Sudcovská rada má najmenej troch a najviac deväť členov. Sudcovská rada sa ustanovuje voľbou – členov sudcovskej rady volí a odvoláva plénum príslušného súdu spomedzi seba v tajnom hlasovaní. Nezlučiteľnosť funkcií rôznych orgánov správy a riadenia súdov je vyjadrená v pravidle, že predseda a podpredseda súdu nemôžu byť členmi v sudcovskej rade, ale právo voliť ich im ostáva. *Ak pôsobnosť sudcovskej rady vykonáva plénum, predseda súdu a podpredseda súdu nemajú hlasovacie právo pri rozhodovaní pléna vo veciach, ktoré sú v pôsobnosti sudcovskej rady* (§ 45 ods. 2). Sudcovská rada si spomedzi seba zvolí predsedu a aspoň jedného podpredsedu. Tento zastupiteľský princíp je zachovaný aj v prípade okresného súdu, kde nie je zvolená sudcovská rada. Tam si

⁶¹ KUKLIŠ, P. O podobách verejnej správy. In *Právny obzor*. Roč. 106, 2023, č. 6, s. 521, 528, 542.

⁶² BĀRĀNY, E. *Formálne vlastnosti práva*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2021, s. 98.

plénium volí a odvoláva zástupcu pléna, ktorý vykonáva pôsobnosť predsedu sudcovskej rady (§ 45 ods. 4).

Samosprávny prvok sudcovskej rady je vyjadrený v pravidle, že jej rokovanie zvoláva, navrhuje jeho program a vedie ho predseda sudcovskej rady, alebo ním poverený podpredseda. *Ak predseda sudcovskej rady alebo podpredsedovia sudcovskej rady nie sú ešte zvolení, zasadanie sudcovskej rady zvoláva prípravný výbor zložený z troch funkčne najstarších členov sudcovskej rady; zasadanie sudcovskej rady vedie funkčne najstarší sudca. Program rokovania schvaľuje sudcovská rada* (§ 45 ods. 5). Pôvodne princíp podľa veku sudcu (§ 58 z. č. 335/1991 Zb.) bol nahradený princípom „funkčného veku“ sudcu.

Zaujímavým prvkom zohľadnenia „samosprávnych aktivít“, a to členstva sudcu v sudcovskej rade, je pravidlo, že *člen sudcovskej rady má právo na zabezpečenie primeraného času na prípravu na zasadnutie sudcovskej rady a na prípravu materiálov na rokovanie sudcovskej rady* (§ 45 ods. 6). Keďže ide čestnú a volenú funkciu (na päť rokov, bez obmedzenia viacnásobného zastávania funkcie po sebe – § 46 ods. 1 a 2), toto ustanovenie sudcovi svojim spôsobom garantuje jeho faktický výkon. Výslovná úprava pre zohľadnenie nápadu je upravená v § 50 ods. 4 zákona o súdoch: *Ak sudca vykonáva iné činnosti vyplývajúce z tohto zákona alebo osobitného zákona, (t. j. zákon o sudcoch) rozvrh práce môže obsahovať aj zníženie rozsahu, v akom sa tento sudca podieľa na výkone súdnictva. Sudca, ktorý je členom súdnej rady, vykonáva súdnictvo v rozsahu najviac jednej polovice zaťaženia sudcu príslušného súdu.*

Člen sudcovskej rady sa stáva členom sudcovskej rady svojím zvolením v pléne, svojho členstva sa môže vzdať, a to aj bez udania dôvodu. Ďalším dôvodom zániku členstva v sudcovskej rade je preloženie sudcu na súd mimo obvod sudcovskej rady, zánik funkcie sudcu, smrť alebo vyhlásenie za mŕtveho, uplynutie funkčného obdobia. Nedobrovoľný spôsob zániku funkcie je odvolanie v pléne (§ 46), v minulosti to bolo možné len rozhodnutím disciplinárneho orgánu. Zároveň platí, že ak sudca vykonáva sťaž, jeho členstvo v sudcovskej rade nezaniká. Dočasne pridelený sudca je členom pléna toho súdu, kam bol pridelený, ale nemá pasívne volebné právo do orgánov sudcovskej samosprávy tohto súdu, no jeho volené funkcie na jeho pôvodnom súde nezanikajú (§ 12 zákona o sudcoch).

Pre plynulosť a funkčnosť tohto orgánu je upravené, že ak v priebehu funkčného obdobia sudcovi zanikne členstvo v sudcovskej rade, môžu nastať dve situácie. Plénium vykoná doplnňovacie voľby nového člena, alebo plénium rozhodne o znížení počtu členov sudcovskej rady, ale nie menej ako traja (§ 47).

3.5.5 Sudcovská rada disponuje vlastným vnútorným normatívnym systémom

Vnútorná normotvorba v oblasti sudcovskej samosprávy je určená predovšetkým zákonom o súdoch. Zákon o súdoch výslovne upravuje iba jeden druh vnútorného predpisu, ktorý schvaľuje sudcovská rada, a to je jej rokovací poriadok (podrobnejšie v bode 3.5.2.1.8).

Do širšieho sudcovsko-samosprávneho rámca však je potrebné zasadiť normotvornú pôsobnosť pléna, ktorá spočíva v jeho pôsobnosti uznávať sa na (i) svojom rokovacom poriadku a na (ii) volebnom poriadku. Práve volebný poriadok určuje podrobnosti o voľbe a odvolávaní členov sudcovskej rady a plénum tiež určí počet členov sudcovskej rady (§ 45 ods. 3). Plénum najvyššieho súdu vo volebnom poriadku upravuje aj voľbu a odvolávanie predsedov kolégií (NS SR, § 20 ods. 1; NSS SR, § 24d ods. 1).

Pre záujmovú samosprávu je charakteristické, že zákon výslovne ustanovuje, ktoré vnútorné predpisy si vydáva samosprávny subjekt, prípadne určí aj okruh vzťahov, ktoré má vnútorný predpis upraviť. Okrem toho zákon často pripúšťa, že vnútorná normotvorba splnomocní na vydanie ďalšej vnútornej normotvorby jednotlivé orgány samosprávneho subjektu.⁶³ Samospráva sudcov má však osobitný charakter, pretože sa viaže na sudcov, ktorí pri výkone svojej funkcie sudcu – pri rozhodovacej činnosti – vykonávajú štátnu moc, súdnu moc, ktorá je zjednodušene vyjadrené – štátom platená. Preto aj okruh samosprávnych pôsobností má svoju presnú zákonnú reguláciu a to pre oblasť, kde sa orgány sudcovskej samosprávy podieľajú na správe a riadení súdov. Vnútorná normotvorba (rokovací poriadok sudcovskej rady) môže upravovať len výslovne určené náležitosti: (i) podrobnosti o spôsobe rokovania sudcovskej rady, (ii) podrobnosti o hlasovaní sudcovskej rady a (iii) podrobnosti o prijímaní uznesení sudcovskej rady (§ 45 ods. 10 zákona o súdoch), a to na plnenie zákonom (zákonmi) určených pôsobností sudcovskej rady, vrátane už vyššie uvedených limitov. Samosprávna pôsobnosť sudcovskej rady však môže spočívať v určení spôsobu rokovania (osobne, prostredníctvom on-line prenosu), či periodicity zasadnutí.

Keďže však súčasťou sudcovskej rady je aj ochrana práv a oprávnených záujmov sudcov, nemožno vylúčiť využitie normotvornej pôsobnosti sudcovskej rady v záujme naplnenia týchto úloh, a to aj normatívnym spôsobom, či už v rokovacom poriadku, alebo osobitným vnútorným predpisom. Príkladom by mohlo byť organizovanie vlastných vzdelávacích podujatí, či vydávanie vlastného periodika. Akokoľvek, úprava podieľania sa na správe a riadení súdov sudcovskou radou vnútorným predpisom vo vzťahu k ostatným orgánom správy súdnictva nemôže ísť nad rámec zákona.

Pre vnútornú normotvorbu sudcovských rád, ako súčasti komplexného pojmu správy a riadenia súdnictva, však má normotvorný význam aj aktivita rôznych nadnárodne operujúcich organizácií, ktoré spoločnými silami presadzujú hodnoty, potreby a záujmy v oblasti správy súdnictva, napríklad Poradná rada európskych sudcov, Sieť predsedov najvyšších súdov EÚ, Sieť najvyšších súdov pri Európskom súde pre ľudské práva, Asociácia štátnych rád a najvyšších správnych súdov EÚ, Medzinárodná asociácia najvyšších správnych súdov, Benátska komisia (Európska komisia pre demokraciu prostredníctvom práva).

Záver

Sudcovské rady boli ako nový prvok systému riadenia a správy súdnictva do nášho právneho poriadku „zavedené zvonka“, a to vedno s orgánom, ktorý bol akýmsi pred-

⁶³ Napr. § 15, § 48 zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách; § 5 ods. 3, § 6 ods. 1 a 2 zákona č. 586/2003 Z. z. o advokácii.

chodcom dnešnej Súdnej rady SR. Dnešná Súdna rada SR v systéme správy a riadenia súdnictva má mohutné kompetencie, sudcovské rady majú kompetencie naďalej relatívne úzke, limitované a väčšinou konzultatívneho charakteru, v minimálnom rozsahu decízneho charakteru a taktiež charakteru iniciatívneho v personálno-kreačnej oblasti v jednotlivých vzťahoch správy súdnictva.

V zásade však ide o kompetencie svojím rozsahom väčšie ako napríklad v Českej republike, kde systém správy a riadenia súdnictva tiež pozná sudcovské rady (nemá ale zriadenú súdnu radu). Sudcovské rady sú tu upravené najmä zákonom č. 6/2002 Sb. o súdoch a sudcoch, a zákonom č. 7/2002 Sb. o konaní vo veciach sudcov, štátnych zástupcov a súdnych exekútorov. Definované sú ako poradný orgán predsedu súdu, pričom ich pôsobnosť je vyjadrená najmä – „vyjadrujú sa k...“, prerokujúajú...“, „vypracujú stanovisko...“. Postavenie českých sudcovských rád je *vo vzťahu k chodu jednotlivých súdov úplne marginálne a ich postavenie čo do kompetencií je málo významné* (Šemík, 2023). Na okraj českého prístupu k správe súdnictva možno poznamenať, že sa pripravuje nová právna regulácia, ktorá má upraviť disciplinárnu (kárnú) oblasť pre sudcov, štátnych zástupcov a súdnych exekútorov. Má sa zaviesť dvojstupňové disciplinárne konanie, na prvom stupni majú rozhodovať Vrchné sudy v Prahe a Olomouci, na druhom stupni majú rozhodovať Najvyšší súd a Najvyšší správny súd a má sa upraviť zloženie disciplinárnych senátov.⁶⁴

Správa a riadenie súdnictva, ktorá v súčasnosti „pozná“ viaceré modely, sa u nás zavedla s regulovanými prvkami decentralizácie a samosprávy, a to s orgánmi sudcovskej samosprávy, ktorými sú sudcovské rady a kolégiá predsedov sudcovských rád.

Tento už takmer 30-ročný inštitút má svoj potenciál, ktorý otvára, legislatívne i fakticky, rozsiahly priestor pre kooperáciu a koordináciu v oblasti správy a riadenia súdnictva, a to najmä vo vzťahu predsedu súdu – sudcovská rada. Správa a riadenie súdnictva je široký a komplexný pojem, ktorý u nás zahŕňa súdnu radu, ministerstvo spravodlivosti, predsedov a podpredsedov súdov, riaditeľov správ súdov, orgány sudcovskej samosprávy, napokon aj záujmové stavovské združenia sudcov, a ich vzájomné vzťahy. Správa a riadenie súdov sa týka mnohých oblastí (Kosař, 2018) – právna regulácia (zriadenie/zrušenie súdov, zmena v procesných predpisoch súdov), administratívna oblasť (administratívne zloženie súdov, počet sudcov a zloženie senátov, rozvrh práce, pridelovanie vecí), personálna oblasť (ustanovovanie, odvolávanie, ustanovenie do vyššej funkcie, preloženie sudcov, disciplinárne stíhanie, hodnotenie sudcov), finančná (rozpočet súdov, platy sudcov), vzdelávacia (povinné a ďalšie vzdelávanie sudcov a kandidátov na sudcov, sudcovská skúška), informačná (zverejňovanie informácií o sudcoch a zverejňovanie rozhodnutí), digitálna (digitalizácia justície) a etická (príprava a výklad etického kódexu).

Sudcovská rada je orgán, ktorý by mal byť obsadzovaný s najväčšou starostlivosťou sudcov, s vedomím spoluzodpovednosti za súčasný a budúci stav výkonu i správy súd-

⁶⁴ Dostupné na: https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/karna-rizeni-se-soudci-maji-byt-dvoustupnova-navrh-projedna-vlada/2472156?utm_source=CZ&utm_campaign=1f61297d9e-EMAIL_CAMPAIGN_2018_02_18_COPY_01&utm_medium=email&utm_term=0_993e2946f3-1f61297d9e-186606393 [29. 1. 2024].

nictva, pretože vyjadruje vôľu všetkých sudcov daného súdu. Sudcovská rada má svoj vnútorný potenciál, pretože môže „vyplaviť tlak zdola“. Je to ľudský produkt, ktorý môže byť zneužitý, nevyužitý (*spiaci*), ale aj dobre a prospešne využitý. Obdobne aj pôsobnosti sudcovskej rady legislatívne zakotvené, i faktické, sa môžu ušľachťovať, rozširovať i mohutnieť, ale aj sa zužovať a marginalizovať.

Pre úvahy o optimalizovaní správy a riadenia súdnictva, kde je cieľom zabezpečenie riadneho výkonu nezávislého a nestranného súdnictva, sú preto dôležité nielen systémove prvky tohto mechanizmu, regulované právom, ale aj ich personálne obsadenie. Je dôležité, ako sú personálne obsadené funkcie predsedov a podpredsedov súdov, členov súdnej rady, sudcovských rád, i vrcholných predstaviteľov záujmových združení sudcov, ale aj funkcia ministra spravodlivosti, či funkcie sudcu (a tak ďalej, napr. lektori vzdelávajúci sudcov). Práve oni majú najväčší potenciál ovplyvniť legislatívnu i aplikačnú podobu výkonu a aj správy a riadenia súdnictva a v oblasti justície sledujú spoločný cieľ, nezávislé a nestranné súdnictvo a spravodlivý proces.

Literatúra

- BÁRÁNY, E. *Formálne vlastnosti práva*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2021
- BERTOTHYOVÁ, E. Sudcovská etika v dvadsaťročnej histórii Súdnej rady Slovenskej republiky (Pohľad zvnútra). In *Kol. 20 rokov Súdnej rady Slovenskej republiky, Zborník príspevkov z podujatia pri príležitosti 20. výročia vzniku Súdnej rady Slovenskej republiky – 2022*. Bratislava : Súdna rada SR, 2023, s. 66 – 70
- BOBEK, M., KOSAŘ, D. Global Solutions, local damages: A critical study in judicial councils in Central and Eastern Europe. In *German Law Journal*. 15, 2014, Vol. 15, No. 07
- DRGONEC, J. *Ústava Slovenskej republiky. Teória a prax*. 2. preprac. a dopl. vyd. Bratislava : C. H. Beck, 2019
- GAJDOŠOVÁ, M. Disciplinárna zodpovednosť ako inštrument nezávislosti profesie. In *Bratislavské právnické fórum 2023* [elektronický dokument] : právna zodpovednosť a autonómia. ISBN 978-80-7160-704-5. Bratislava : Právnická fakulta UK, 2023, s. 70 – 112 [online] Dostupné na: <https://dspace.uniba.sk/xmlui/bitstream/handle/123456789/178/BPF%202023%20Te%c3%b3ria%20pr%c3%a1va.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- GAJDOŠOVÁ, M. Disciplinárna zodpovednosť sudcov a súdna moc – úvahy o disciplinárnom orgáne pre sudcov všeobecných súdov. In *Ústavné dni : úvahy o zmenách v ústavnej úprave súdnej moci a ich dopady na rozhodovacie činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky – 9. ústavné dni*. Roč. 9. ISBN 978-80-574-0008-0. Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2021, s. 98 – 120
- GAJDOŠOVÁ, M., KOŠIČIAROVÁ, S. *Záujmová samospráva*. Praha : Leges, 2023
- GAJDOŠOVÁ, M., KOŠIČIAROVÁ, S. Stavovské a profesijné organizácie – významné subjekty záujmovej samosprávy. In GAJDOŠOVÁ, M., KOŠIČIAROVÁ, S. *Stavovská a profesijná organizácia – subjekt verejnej správy*. Trnava : Trnavská univerzita v Trnave, Právnická fakulta, 2023, s. 36 – 47. Dostupné na: chrome-extension://efaidnbmninhbpcajpglclefndmkaj/http://publikacie.iuridica.truni.sk/wp-content/uploads/2023/11/Kosiciarova-Gajdosova_Stavovska-a-profesijna-organizacia_online_edit.pdf
- HEGEL, G. W. F. *Základy filozofie práva*. (1820). Praha : Academia, Československá akadémia vied, filozofická knižnica, 1992, preklad Vladimír Špalek
- HRUŠKOVÁ, B., STRÉMY, L., ŠINDLEROVÁ, M. *Zákon o súdoch. Komentár*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2023
- Kol. 20 rokov Súdnej rady Slovenskej republiky. *Zborník príspevkov z podujatia pri príležitosti 20. výročia vzniku Súdnej rady Slovenskej republiky*. Bratislava : Súdna rada SR, 2023
- KUKLIŠ, P. O podobách verejnej správy. In *Právny obzor*. Roč. 106, 2023, č. 6

- LALÍK, T. K. uzneseniu ústavného súdu sp. zn. IV. ÚS 46/2011 alebo ako ústavný súd za roh nedovídi? In *Jurističná revue*. Roč. 63, 2011, č. 6 – 7, s. 971 – 977
- SVÁK, J. Komentár k čl. 141a a k čl. 143. In OROSZ, L., SVÁK, J. a kol. *Ústava Slovenskej republiky. Komentár. Zväzok II*. Bratislava : Wolters Kluwer, 2022
- ŠEMÍK, K. Vybrané problémy súkromoprávni stavovské samosprávy v systéme justice. In GAJDOŠOVÁ, M., KOŠIČIAROVÁ, S. (eds.) *Stavovská a profesijná organizácia – subject verejnej správy*. Trnava : Právnická fakulta Trnavskej univerzity, 2023, s. 183 – 190. Dostupné na: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://publikacie.iuridica.truni.sk/wp-content/uploads/2023/11/Kosiciarova-Gajdosova_Stavovska-a-profesijna-organizacia_online_edit.pdf
- ŠIMKA, K. Modely správy justice: Jsou opravdu důležité? In Kol. *20 rokov Súdnej rady Slovenskej republiky. Zborník príspevkov z podujatia pri príležitosti 20. výročia vzniku Súdnej rady Slovenskej republiky – 2022*. Bratislava : Súdna rada SR, 2023, s. 33 – 39
- ŠIPULOVÁ, K., SPÁČ, S., KOSAŘ, D., PAPOUŠKOVÁ, T., DERKA, V. Judicial Self-Governance Index: Towards better understanding of the role of judges in governing the judiciary. In *Regulation & Governance*, Volume 17, Issue 1, January 2023, Pages 22 – 42. Dostupné na: <https://doi.org/10.1111/rego.12453>
- ŠKROBÁK, J. *Sudcovská samospráva verus suverenita občanov*. Cofola 2011 [elektronický zdroj]. Brno : Masarykova univerzita, 2011, s. 1202 – 1218. ISBN 978-80-210-5582-7. [CD-ROM] (Acta Universitatis Brunensis. Iuridica; No. 390)
- ŠKROBÁK, J. Stavovská samospráva v kontexte klasických právnických profesií. In GAJDOŠOVÁ, M., KOŠIČIAROVÁ, S. (eds.) *Stavovská a profesijná organizácia – subjekt verejnej správy*. Trnava : Právnická fakulta Trnavskej univerzity, 2023, s. 191 – 205. Dostupné na: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://publikacie.iuridica.truni.sk/wp-content/uploads/2023/11/Kosiciarova-Gajdosova_Stavovska-a-profesijna-organizacia_online_edit.pdf